

Onsdagen den 28 maj

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

## § 1 Riktlinjer för älgvården (forts.)

Fortsattes överläggningen om jordbruksutskottets betänkande nr 13.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m) kort genmäle:

Fru talman! När herr Wikner talade undrade jag om han inte blandat ihop sina manuskriptpapper litet, med tanke på nästa fråga där det kommer in en del motsättningar mellan hans organisation och Svenska jägareförbundet. Hans anförande i den här frågan andades ganska mycket av vad som egentligen hörde hemma under nästa punkt. Men det må vara en sak.

När herr Wikner säger att Svenska jägareförbundet är någonting bara för storgodsägare, bolagsherrar och dylikt suspekt folk, undrar jag bara om han inte tar till litet i överkant. Vem vill påstå att Arthur Sköldin inte skulle ha varit en god demokrat? Vem vill påstå att inte Fritiof Boo skulle ha varit en god demokrat, och fortfarande är för den delen? Inte herr Wictorsson heller verkar så fruktansvärt reaktionär. Han är dock medlem i förbundsstyrelsen i Jägareförbundet.

Herr Wikner frågade hur det kunde komma sig att älgbeståndet ökat fast vi har både allmän jakt och licensjakt. Den stora ökningen inträdde ungefär samtidigt som vi fick de stora licensområdena. Och när det gäller just herr Wikners eget län sker 85 % av älgjakten på licens och bara 15 % är allmän jakt. Herr Wikner gjorde sig skyldig, antar jag, till felsägning när han sade att jakten på de små enheterna var så pass begränsad eftersom dessa enheter skulle vara registrerade som jordbruksfastighet. Det är just det de inte behöver vara, och vi har inte satt oss emot det i utskottet. Departementschefen ökade ut arbetsgruppens förslag så att det kom att omfatta all mark som inte utgör egentlig tomtmark. Det tycker vi är riktigt eftersom det finns områden, t. ex. stora torvmarker, som inte är registrerade som jordbruksfastighet men som mycket väl kan vara en jaktlig enhet.

Herr Wikner frågade vidare vem som vanvårdade jakten. Det är vi som vanvårdar jakten litet allmänt i vårt land. Det är det vi skall rätta till nu. Vi vanvårdar älgjakten kvalitativt. Vi utnyttjar inte det verkligt förnämliga avelsmaterial vi har genom att vi skjuter djuren när de är för unga. En reglerad beskattning kan vi inte klara annat än om vi får den reglerade älgjakten.

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Riktlinjer för  
älgvården*

Sedan talade herr Wikner om att jag avskyr gallkor. Jag förstår inte var han fått det begreppet från. Jag talade om den stora risken att när man skjuter det lilla djuret så blir det gamla kvar och kan riskera att bli skjutet som gallko. Skjuter man det stora djuret först och sedan det lilla får man inga s. k. gallkor, men det är inte någon bra form av beskattning.

Herr Wikner utnämnde mig till Wachtminister. Vi har nog många olika sorters ministrar i vårt land. Jag vet inte hur mina samarbetsförhållanden skulle bli till jordbruksministern, men jag tror att de skulle bli mycket bra. Men mitt namn är Wachtmeister och inte Wachtminister. Jag har visserligen haft en fars farbror, som var finansminister en gång i tiden och förresten införde självdeklaration och progressiv beskattning, men det är preskriberat vid det här laget.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Fru talman! Felsägningar kan faktiskt vem som helst göra, och vill herr Wachtmeister eller vad han heter nu kalla sig Wachtminister, skall det få stå kvar i protokollet om han är tilltalad av detta.

Jag tycker att herr Wachtmeister också skall hålla reda på sina papper. Jag håller reda på mina papper och vill inte ha någon inblandning på den punkten.

Både herr Wachtmeister och jag har vår linje klar i älgfrågan, och därför tjarar det inte mycket till att i fortsättningen diskutera den. Jag tror inte jag har möjlighet att ändra hans inställning.

Herr FORSLUND (s):

Fru talman! Bland alla experter på älgvårdens område som diskuterat här i kammaren före middagspausen må det väl vara mig förlåtet om jag vill framföra några synpunkter med anledning av motionen 1904, som jag och herr Brännström lade fram i samband med propositionen.

Den framtida älgjakten har ju diskuterats mycket länge. Försöksverksamhet har bedrivits och utredningar har framlagts. Det sägs att denna fråga har väckt uppmärksamhet i en storleksordning nära den aktuella kärnkraftsdiskussionen. Åtminstone upplever man det så i vissa delar av vårt land. Självfallet är det de jaktintresserade medborgarna som med skrivelser, uppaktningar och påtryckningar framfört sina synpunkter till kammarens ledamöter. Men det är de mer legitimerade älgjägarna som fått stort utrymme för sin argumentation. Därför tror jag att det i vår motion finns ett berättigat krav på jakttidens längd, ett krav som ställs bland många människor, som inte har älgjakt som sin hobby men som ändå känner ett stort behov av att utnyttja skogsmark som sin rekreationsplats, och även bland alla de hundratusentals människor som använder skogsmarkerna för friluftsliv och idrottsintressen i olika former. Dessa stora grupper har fått ytterst litet utrymme i den här debatten. Men vi vet att de finns och att dessa grupper med alla sina medlemmar representerar mångdubbelt fler människor än antalet intresserade jägare.

Mot den bakgrunden har vår motion kommit till.

Fru talman! Vi tror att det går att förena en god älgvård med kortare licensjakttid. I de båda försökslänen, Kronobergs län och Västmanlands län, kan man konstatera att det under jaktens 5-7 dagar fälls i genomsnitt 70 % av den totala avskjutningen, vilket torde innebära att en lugn total avskjutning kan tillgodoses med en jakttid på högst 14 dagar. När man dessutom tar del av statistiken över alla de älgolyckor som inträffar under främst höstmånaderna, konstaterar man att en lång jakttid föranleder stor oro bland älgstammen med trafikolyckor som följd. Tydliga bevis framgår av olycksstatistiken från de båda försökslänen.

Men för att bredda jaktintresset och ge fler människor möjlighet att bedriva jakt torde det vara lämpligare att tillåta jakt under en kortare tid än att utsträcka jakttiden så att därigenom färre jägare får jaga många dagar. Ätminstone logiskt borde det bli så.

Nu har, fru talman, inte utskottet anammat våra intentioner i motionen. Däremot har våra krav aktualiserats i herr Takmans reservation nr 2, varför jag avser att rösta för densamma.

I övrigt kan jag ansluta mig till propositionen och ställer mig helt bakom reservationen I, som är fogad till betänkandet. Jag tror faktiskt inte på den byråkrati som säkerligen uppstår om utskottsmajoritetens förslag skulle vinna gehör på denna punkt. Den kompromiss som utskottsmajoriteten nu ställt sig bakom tycker jag är ett slag i luften för den grupp människor som representerar de små markägarna och dem som icke innehar egen mark.

Den s. k. kalvtilldelningen kan väl av de små grupperna ändock bara uppfattas som ett inskränkande i jaktutövandet. Om man hade varit konsekvent, borde man ha anslutit sig till herr Stadlings motion nr 1955, som jag anser innehåller konkreta målsättningar, även om jag inte kan ansluta mig till motionens sakinnehåll.

Fru talman! Jag avser inte att riva upp ytterligare en debatt, men jag har personligen ställt mig frågan om det egentligen finns något område att peka på, som på grund av allmän jakt fått för liten älgstam, där allmän jakt medverkat till dålig älgkvalitet, där fler trafikolyckor har inträffat eller där jakten har varit ett hinder för annan friluftsverksamhet. De här frågeställningarna torde vara svåra att helt besvara.

I propositionen har redan föreslagits en kraftig nedskärning av tilldelningen för den allmänna jakten, vilket jag betraktar som en mjuk övergång, varför jag anser att man kan nöja sig med propositionens förslag under den föreslagna försöksperioden fem år.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen, vilket innebär bifall till propositionens förslag.

I detta anförande instämde herrar Brännström (s) och Olsson i Timrå (s).

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Fru talman! Först vill jag be både fru talmannen och kammaren om överseende, om jag något överskrider den tid som jag är anmäld för. Jag är nämligen tvungen att bemöta vissa yttranden som fälltis tidigare i debatten, där Kronobergs län figurerat.

Inledningsvis vill jag också säga att oavsett vilket av principförslagen som vinner här i kammaren – utskottets förslag att bara ett djur får fällas på den generella tilldelningen eller reservanternas förslag om att två djur skall få fällas – så finner jag att dagens beslut kommer att innebära ett fall framåt för en samordnad och reglerad älgjakt, och det sätter jag värde på.

Det har tagit alltför lång tid att komma fram till vad som nu skall beslutas. Det beror väl till övervägande del på att jaktfrågor alltid är känsliga att besluta om. Politiskt kan de också vara litet svårhanterliga. Jakt har ju alltid kunnat få känslorna att hetta till. Därför har det tydligen varit angeläget att tassa fram varsamt. Det har man gjort, fast erfarenheterna från redan organiserade områden klart visar att en samordnad älgjakt är bäst ur alla synpunkter. Nu vill jag inte med detta rikta en speciell anmärkning mot jordbruksdepartementet eller mot statsrådet. Alla partier har tassat omkring mer eller mindre försiktigt.

Det har förts en mycket ensidig och enkelspårig argumentering under årens lopp mot en samordnad älgjakt. Den var mest hätsk för fem å tio år sedan, men den har pågått hela tiden. Ropen ljöd högst när det 1967 infördes reglerad jakt på försök i Kronobergs och Västmanlands län. Det talades om herremansjakt, att de små markägarna blev fråntagna sin jakträtt, att kalvavskjutningen skulle medföra en sämre biologisk sammansättning av älgstammen osv.

Men argumenten flagnade betydligt allteftersom resultaten av jakten i försökslänen kom till offentligheten. Det blev ingen herremansjakt. Vanliga markägare deltog i jakten liksom vanliga människor från tätorterna. Faktiskt har fler jägare fått tillfälle att vara med och jaga älg i och med att den reglerade älgjakten infördes. Älgstammen har också ökat i mitt hemlän, Kronobergs län, liksom i de övriga län där sådan här försöksverksamhet förekommit. Siffrorna har väl angivits tidigare här i dag, men jag tar dem om igen: 1966 – alltså året innan vi började med samordnad älgjakt i Kronobergs län – fälldes 895 djur. Antalet har ökat undan för undan. 1973 var det 2 459, och 1974 som är det sista året undersökningen redovisar fälldes 2 687 djur. Från försöksperiodens början har antalet djur som fälltis alltså ökat till tre gånger så många under det sista året.

Här kan också nämnas viktsiffror. Åren 1962–1966 uppgick den sammanlagda slaktvikten för de fällda djuren i vårt län till 134 ton. Även den siffran har nästan tredubblats. Nu är slaktvikten uppe i 326 ton.

En annan sak som man sätter värde på är att samarbetet mellan jägarna har ökat i och med den samordnade älgjakten. Där man förr kanske såg litet snett på varandra jaktkamrater emellan är man nu sams. Och

man är inte bara sams när det gäller älgjakten – man samordnar också annan jakt. Vad jag framför allt tycker är viktigt är att viltvården på alla områden ökat. Siffran har angivits tidigare i dag, men jag nämner den igen. Det är alltså 83 % av jägarna i Kronobergs län som accepterar den samordnade älgjakten.

Med hänsyn till detta klara besked från försökslänerna om den samordnade älgjaktens många fördelar och med hänsyn till den nästan eniga remisskören – remissinstanserna tog klart ställning för den samordnade älgjakten när de yttrade sig över departementsgruppens promemoria – hade jag hoppats att jordbruksministern skulle ta steget fullt ut och utforma propositionen därefter.

Vad utskottet inte har kunnat enas om är hur många djur som skall få skjutas vid den generella tilldelningen på de marker som inte ingår i ett jaktområde därför att markägaren inte vill det eller av andra skäl – det ligger kanske otillgängligt till osv. Enligt propositionen skall två djur få fällas på sådana områden, medan utskottsmajoriteten anser att en kalv skall vara den generella tilldelningen.

Om jag skall vara ärlig måste jag säga att jag inte är riktigt belåten med något av dessa förslag. Jag hade helst sett att man hade följt det förslag herr Stadling och andra framfört i en motion om licenstilldelning över hela fältet. Därmed skulle man få en rätt urvalsriktad och produktionsanpassad beskattning även på dessa områden. Men jag accepterar kompromissen. Jag finner att utskottsmajoritetens förslag ändå är betydligt bättre än reservanternas.

Här har talats mycket om byråkrati. Det ordet har både herr Lindberg och jordbruksministern använt. Det skulle bli en byråkratisering om ägarerna av små marker som inte ingår i ett älgjaktområde först skulle få vända sig till berörda myndigheter för att så att säga få sitt djur sanktionerat. Jag tycker det är mycket konstigt. I exempelvis Kronobergs län har vi ca 200 sådana små områden, skulle jag tro. Ansökningstorförfarandet är hur enkelt som helst: man skickar in en ansökan till länsstyrelsen. Vi har en så riklig stam i Kronobergs län att det, vad jag vet, aldrig hänt att man inte fått en tilldelning på ett djur. Man har fått en kalv på högst, tror jag, sex dagar. Man har också kunnat få ett stort djur vartannat år. Det var litet gny om detta i början, men man har accepterat det. Man har ansett att det egna lilla markområdet så att säga inte föder upp mer än detta djur. Men det skulle vara intressant att höra vad Uno Hedström, som är ordförande i länsälgnämnden i Norrbottens län, anser om hur krångligt det är. Det vore intressant om herr Hedström ville komma igen i debatten och ge oss några synpunkter på detta.

Sedan vill jag också bemöta herr Magnusson i Kristinehamn i några avsnitt. Han vill att verksamheten i försökslänerna skall upphöra och att försökslänerna skall ingå i de övriga områdena. Nej, herr Magnusson i Kristinehamn, det skulle vara en stor besvikelse för kronobergarna om vi gjorde så. Jag sade att jag inte är belåten med något av förslagen, men jag finner utskottsmajoritetens förslag bäst av de två. Vi krono-

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Riktlinjer för  
älgvården*

bergare skulle i alla fall vara besvikna om vi skulle få gå över till det system reservanterna föreslår. Vi tycker att man ska ha den utformning som försöksverksamheten har i dag – att även jakten på de små områdena skall vara licensbelagd. Det innebär ingen byråkrati.

Herr Magnusson har tagit upp frågan om trafikolyckorna, kollisioner mellan vilt och fordon. Den har också utskottet tagit upp. Det är ett mycket intressant spørsmål. Utskottet har starkt betonat att man måste vidta alla tänkbara åtgärder för att eliminera olyckorna. Det är riktigt. Herr Magnusson vill påstå att just Kronobergs län har en stor andel av kollisionerna. Det vill jag starkt bestrida. Vi har en stor älgstam, och därför är det helt naturligt att det blir vissa kollisioner. Men påståendet att kollisionerna proportionellt är fler i vårt län är felaktigt. Exempelvis i Skaraborgs län där älgstammen har varit i stort sett oförändrad sedan 1967 har antalet trafikolyckor ökat proportionellt mycket kraftigare än i Kronobergs län, där älgstammen under försöksperioden mer än tredubblats. Antalet kollisioner har minskat från 193 stycken år 1973 till 169 stycken år 1974. Under det första kvartalet i år hade vi också en minskning i förhållande till första kvartalet 1974, även om det inte gäller många djur. Första kvartalet 1974 hade vi 36 olyckor och första kvartalet i år 32.

När det gäller längden på jakttiden vill jag som orienterare hålla med Orienteringsförbundet, som säger att det är felaktigt att förkorta jakttiden. Då får orienteringarna koncentreras till en kortare tid. Nu kan man komma överens med jägarna om vilka områden som ett visst veckoslut är lediga för en tävling, och på det sättet blir det enklare för orienteringsdistrikten att fördela tävlingarna.

Sedan vill jag bemöta jordbruksministern på ett annat område. Han säger att det skulle medföra höga arrendavgifter för de mindre markägarna om de vill vara med i det stora älgområdet. Det har vi inte någon erfarenhet av från Kronobergs län. Mitt lilla ställe där hemma om 56 tunnland var så placerat att det passade två älgområden. Vi kom överens om vad jag skulle tillhöra, och jag behövde inte betala ett öre för att få vara med i området. Jag jagar inte själv utan arrenderar ut jakten till en yrkeskollega till herr Magnusson i Kristinehamn – en rälsbussförare. Det är alltså ingen höjdare utan en man som tillhör det vanliga folket. Han behöver inte heller lägga något extra. Han är belåten och jag är belåten. Jag vet ingenstans där ägaren eller den som bedriver jakt på det lilla markområdet behöver betala en avgift för att komma in i ett älgområde.

Jag ser att jag har syndat på nåden alltför mycket vad gäller min talartid, men det är ytterligare en sak som jag allra sist vill säga, fru talman. När det gäller älgjakten får inte enbart mängden kött vara det avgörande. Det får inte vara jaktlyckan som är avgörande. Älgen är på ett mycket markant sätt en tillgång i vår fauna för de människor som inte jagar. Vi skall se till att djurens konung finns kvar i nuvarande omfattning, till gagn för kommande generationer. Ja, det finns områden i vårt land

där vi vill öka stammen. Då först har vi kommit fram till en riktig älgvård.

Med det anförda, fru talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Johansson i Växjö vände sig emot påståendena att utskottsmajoritetens förslag skulle innebära en byråkratisering och mycket arbete för länsstyrelserna, och andra talare har tidigare vänt sig mot dessa uppgifter. Men om det är någon mening i utskottsmajoritetens skrivning om att man skall vara generös och ge möjligheter för dem som har svårigheter att ansluta sig till licensområdena, får man ändå räkna med att sådana jägare kommer att använda denna möjlighet. Faktum är att vi i vårt land har i runt tal 247 000 kombinerade skogs- och jordbruksfastigheter. Därav är 138 000 mindre än 25 hektar. Dessa kan räknas bort i detta sammanhang, eftersom enligt jaktmarksutredningen bara 2 % av älgjägarna har tillgång till jakträtt på fastigheter som är mindre än 25 hektar. Jag kan inom parentes inskjuta att det bara är 5 % av jägarna som har jaktmarker på mindre än 50 hektar.

Sedan man räknat bort de mindre fastigheterna återstår ändå 109 000 fastigheter. På ca 75–80 % av dessa bedrivs i nuvarande läge allmän jakt. Man får räkna med att dessa jakträttsinnehavare kommer att använda sig av möjligheten att söka licens för vuxen älg åtminstone de första åren. Det betyder alltså 80 000–85 000 ansökningar om licens för vuxen älg. Det måste innebära ett kolossalt arbete. Dessutom är de kriterier som länsstyrelsen skall bygga sina beslut på synnerligen vanskliga och svårhanterliga.

När det sedan gäller trafikriskerna torde det, oavsett om man diskuterar Kronobergs län eller något annat län, vara ovedersägligt att i många delar av landet antalet älgolyckor i trafiken är så stort att man måste inrikta sig på att hålla älgstammen nere på åtminstone nuvarande nivå eller eventuellt gå under denna.

När det gäller arrendavgifterna vet jag, herr Johansson, att de varierar i stor utsträckning. Jag kan finna många generösa erbjudanden, men det finns också rätt många som har motsatt karaktär. Jag skulle kunna plocka fram många exempel på hur det blivit när man gått in i ett licensområde. Det har hänt att man då fått betala älgavgift och jaktvårdsavgift på tillsammans 1 600 kr. för en vuxen älg. Dessa kostnader har medfört att bl. a. många skogsarbetare helt enkelt inte ansett sig ha råd att fortsätta med jakt.

Herr HEDSTRÖM (s) kort genmäle:

Fru talman! Som svar på herr Johanssons i Växjö fråga vill jag meddela att jag har haft förmånen att vara ordförande i länsälgnämnden i Norrbotten sedan försöksverksamheten infördes där 1971. I denna egenskap har jag i mån av ringa förmåga varit med om att administrera älgjakten

inom detta område, där älgstammen är förhållandevis svag.

Jag kan nämna att vi när vi årligen gjorde rekommendationer för tilldelningen i kustregionen utgick från ett markområde på 700–900 hektar som undelag för tillstånd att skjuta en vuxen älg medan vi i Torne-dalskommunerna – Korpilombolo, Junosuando och Pajala – krävt 4 000–4 500 hektar för att ge motsvarande tillstånd. Det visar att förhållandena är mycket olikartade i detta län. Tillståndgivningen har därför fått vara mycket restriktiv. I annat fall hade älgstammen kanske hamnat i farozonen. Nu har vi tack vare den restriktiva tillståndsgivningen en glädjande tillväxt av älgstammen, i första hand i kustregionen.

Vår licensgivning har hela tiden varit urvalsinriktad. Tidvis har inga licenser meddelats för kor, utan bara tjurar och kalvar har varit tillåtna. Vi har många gånger av omtanke om älgstammen varit i den situationen att vi bara har kunnat ge licens för en kalv, trots att jakträttsinnehavaren sökt tillstånd att fälla en vuxen älg. Det är ju sådana situationer som jordbruksministern befarar skall vålla betydande administrativa problem, men mot bakgrund av de erfarenheter som vi har vunnit under försöksåren i Norrbotten kan jag försäkra att vi inte har råkat ut för några större administrativa problem.

Jordbruksutskottets förslag innebär ytterligare en förenkling, eftersom alla jaktområden som är för små för att få licens för vuxen älg nu får generell rätt att utan ansökan fälla en kalv per år.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Johansson i Växjö säger att det skulle vara en stor besvikelse för kronobergarna om de skulle få lov att upphöra med försöksverksamheten. Vad jag grundar mitt motionsyrkande om försöksverksamheten på är bl. a. önskemål från jägare i försökslänen, som har tillskrivit vår partigrupp och sagt att ett krav som absolut måste föras fram är att denna försöksverksamhet skall upphöra.

Ett annat skäl för vårt yrkande är att vi tycker att om man inför ett visst system för älgjakt, som skall gälla för framtiden, bör det vara lika över hela landet. Det borde ju vara en logisk slutsats.

När det gäller trafikolyckor förnekar herr Johansson i Växjö att Kronobergs län var speciellt utsatt; i varje fall kunde man inte spåra olyckorna tillbaka till försöksverksamheten. Jag har grundat min bedömning på det som står i propositionen, där det t. ex. sägs att under 1973 hade Kronobergs län procentuellt sett det största antalet trafikolyckor där älg var inblandad. Där påvisas också att under en viss period ökade antalet älgolyckor med 98 % i Kronobergs län. Jag vet att det finns andra län som också har ett stort antal trafikolyckor med älg – dit hör mitt eget, Värmlands län – men tydligt är att just försökslänen är speciellt utsatta.

Av en sammanställning från vägverket beträffande Västmanland framgår klart när de högsta siffrorna återfinns. Älgolyckorna börjar i maj och så dalar kurvan i juni, men i september och framför allt i oktober ökar antalet.

Vad jag frågar mig i det här sammanhanget är: Måste det ändå inte finnas ett samband mellan den långa jakttid som man nu har praktiserat i försökslänen och det antal trafikolyckor med älg som har skett? Detta borde man faktiskt undersöka litet närmare.

Herr JOHANSSON i Växjö (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag är helt överens med utskottet och även med herr Magnusson i Kristinehamn – här behöver det verkligen sättas in åtgärder för att minska antalet trafikolyckor. Det är kusligt att djuren skall drabbas på det sättet, men de mänskliga tragedierna är naturligtvis det som överväger i sammanhanget.

Men, herr Magnusson, olyckskurvan i Kronobergs län är ju inte anorlunda än i övriga län. Som herr Magnusson sade stiger den i maj månad, när kon stöter bort kalvarna. Då är kalvarna rörliga och ger sig ofta ut på vägarna – precis som de gör i alla andra län. Olyckskurvan stiger igen i månadsskiftet september–oktober. Då kommer brunsten, och djuren blir oroliga. Precis så är det i alla andra län. Under älgjakten däremot – i vårt län börjar den i regel inte förrän andra måndagen i oktober, omkring den 10 – har vi ingen ökning i olyckskurvan, någonting annat kan herr Magnusson i Kristinehamn inte påstå. När det gäller antalet älgolyckor i trafiken hade vi i vårt län under 1974 119 kollisioner. I Värmlands län hade man 137, i Gävleborgs län 175 och i Norrbottens län 130. Kronobergs län ligger alltså inte i täten. I det sammanhanget vill jag också säga att vår kalvavskjutning medför att vi inte har så många fjolårskalvar. Eftersom fjolårskalvarna stöts bort och därmed ofta kommer ut på vägarna kan vår kalvavskjutning i och för sig vara en orsak till att vi har färre älgolyckor i trafiken. För att komma till rätta med detta problem bör emellertid mer göras, det är jag helt övertygad om.

Jag vill också ta upp frågan om de små brukningsägarna, och jag vänder mig då till herr Lindberg igen och även till jordbruksministern. Jag har nämligen under middagspausen hört att man exempelvis i Sörmland där de stora godsen finns inte har några större svårigheter att anamma dessa små brukningsägare. Där har det t. o. m. hänt att man för att få ett vettigt älgområde styckat av en bit från ett gods. Man har då överlåtit en del av godsets markareal till de små markägarna för beräkning av licensgivningar. Där har således varit en ömsesidig förståelse, precis som det skall vara.

Till herr Wikner vill jag säga att jag inte tycker att det var rätt plats att här angripa en viss jägarorganisation. Herr Wikner hade en förhoppning att just Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare, skulle anamma vilket beslut vi än fattar här. Min förhoppning är att alla jägarorganisationer skall göra det, och jag tror att så kommer att bli fallet.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag tror inte att herr Johansson i Växjö kan förneka att Kronobergs län ligger illa till när det gäller antalet älgolyckor eller djur-

olyckor över huvud taget. Jag har här en sammanställning där statens vägverk för länsstyrelsen i Kronobergs län påpekar att antalet djurolyckor där under 1973 – om vi tar det året som exempel – är mycket mer än dubbelt så stort som i riket i övrigt. Detsamma gäller för praktiskt taget varje år, men förhållandet är mest markant under de fyra fem senaste åren. Man har i Kronobergs län 37 % djurolyckor i procent av det totala antalet trafikolyckor under 1973. För hela riket gällde en procentsiffra på 14,6. Dessa siffror måste ju ändå tolkas så att detta är ett allvarligt problem.

Herr JOHANSSON i Växjö (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag tycker inte, herr Magnusson i Kristinehamn, att vi skall diskutera de här procenttalen längre. Jag står fast vid min uppfattning, och jag har min statistik. Jag håller gärna med om att viltolyckorna är alltför många i Kronobergs län, och vi vill göra allt för att stävja dem. Jag vill också säga att det är viktigt att naturvårdsorganisationer och jaktvårdsorganisationer får delta i planeringen av nya vägsträckningar. Vägverket har inte ansträngt sig särskilt mycket för att ta den kontakten vid sin planering, men det har skett en bättring på det området. Det är fel att lägga en väg rätt över tassemarkerna där de stora djurstråken går. Man kan naturligtvis inte i varje enskilt fall undvika att bygga en väg där älgarna går, men det borde gå att undvika att lägga den över vissa marker som är väldigt viltrika och där älgarna har sina stråk.

Jag vill också tacka herr Hedström, eftersom jag glömde att göra det förra gången, för den information han gav om hur man i Norrbotten administrativt klarat av att ge de mindre markägarna licens. Efter vad jag kunde förstå var det inga krångligheter, utan man gick mycket enkelt till väga. Jag tror inte heller att det behöver vara så krångligt.

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga några ord om den promemoria som ligger till grund för propositionen i detta ärende. Det har sagts att den i flera avseenden är diffus och oklar. Jag vet inte om det ligger någon medveten avsikt bakom eller om det har andra orsaker – det är svårt att säga.

I vart fall är det väl så att det här har förvillat begreppen för remissinstanserna, och det har också flera remissinstanser påtalat. Man har begärt en överarbetning – tyvärr har dock någon sådan inte gjorts – för att få reglerna klarare angivna redan i promemorian. Det är att beklaga att propositionen i detta avseende bygger på ett undermåligt förarbete.

Sedan vill jag ta upp begreppet samordnad älgjakt. I propositionen sägs att det är en grundläggande förutsättning för samordnad älgjakt att licensområden, bestående av en eller flera fastigheter eller delar av fastigheter, bildas. Detta är otvivelaktigt helt korrekt. Den arbetsgrupp som framlagt promemorian och en förkrossande majoritet av remiss-

instanserna förordar en samordnad älgjakt för att man skall nå de mål som man önskar nå. Dessa mål är bl. a. att åstadkomma god älgvård, att få till stånd en reglering kvantitativt och kvalitativt, att hålla älgens skadegörelse på en rimlig nivå och att begränsa olycksfallsriskerna, något som bl. a. har varit uppe till diskussion i de senaste inläggen här.

Departementschefen säger på s. 33 i propositionen angående införande av samordnad älgjakt: "Jag anser tiden nu vara mogen att pröva en sådan ordning." Det låter ju bra – i varje fall tycker jag det. Men hur fullföljer man då detta? Jo, ett par sidor längre fram i propositionen framläggs ett förslag till generell tilldelning för vissa fastigheter som är mycket generöst och i övrigt utformat så att det finns risker – som förut framhållits här – för att det kommer att motverka bildandet av licensområden, dvs. motverka de mål som man vill nå. Detta har framhållits av flera talare, och herr Stadling visade ju även bilder på TV-skärmen som belyste saken.

Jag menar att det förslag som framlagts här är inte ett förslag till samordnad älgjakt. Som jag ser det är det närmast en dålig fortsättning på den ordning som vi har för tillfället. I vissa avseenden är det kanske något bättre, men i väsentliga avseenden är det avsevärt sämre.

Jag skall inte gå in på förslaget om generell tilldelning – det är andra som har talat om detta. Men jag vill peka på en sak, trots att också den nämnts förut, nämligen tilldelningen av ko och kalv. Jag skulle vilja se vad som kommer att hända om en jägare som har sådan här tilldelning får se en ko och två kalvar dyka upp. I bästa fall skjuter jägaren kalven först och sedan en vuxen älg, dvs. kon. Följaktligen kommer det att finnas en ensam kalv kvar, och det är som alla vet inte bra. Men det är inte nödvändigt att jag utvecklar detta ämne närmare; det har andra talare redan gjort.

Vad säger då naturvårdsverket, som har regeringens uppdrag att handlägga jaktfrågorna? Där bör man ju veta vad man talar om, eftersom det är sakkunskap bakom. Jo, man säger att förslaget om generell tilldelning kommer att försvåra överenskommelser med fastighetsägare om samarbete i älgfrågor. Vidare kan det, säger man, leda till att redan existerande licensområden bryts ner. Detta vill jag livligt instämma i.

I debatten har det påpekats att under det senaste jaktåret sköts det över 25 % mer älgar på de marker där älgjakt bedrivs under allmän jakttid. Om fördelningen mellan dem som jagar under allmän tid hade varit rättvis, så kunde man kanske ha accepterat denna hårda beskattning. Då skulle jag möjligen ha kunnat tolerera den. Men man kan konstatera att på vissa småmarker skjuts det älg nästan ständigt varje år, beroende på att just på den marken finns det ett bra älgpass, medan på vissa andra småmarker – som kanske får släppa till den gröda som förstörs av älgar – man nära nog aldrig kommer åt att skjuta någon älg. Detta beror då på att älgen inte går fram där. Det finns inget älgpass i de markerna, grödan är kanske borttagen vid jakttiden osv. Vid en helt samordnad älgjakt skulle även de markägarna kunna få sin tilldelning

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Riktlinjer för  
älgvården*

och någon gång få en bit älgkött.

Ett 40-tal remissinstanser har yttrat sig om den generella tilldelningen, och av dem är det endast fem som har accepterat densamma, medan 35 har avstyrkt eller varit starkt kritiska mot ett system med sådan tilldelning. Där är då att märka att det är de i detta sammanhang tunga instanserna som har sagt nej. Jag skall här räkna upp några. Det är naturvårdsverket – alltså det organ som handhar dessa frågor på regeringens uppdrag –, domänverket, där man kan dessa frågor mycket bra, skogsstyrelsen, Skogshögskolan, lantbruksstyrelsen, RLF och Svenska jägareförbundet. Men det sätter man sig över och viftar bort i propositionen. Man säger att det betyder inte så mycket, vi måste ta hänsyn till de små markägarna och se till att de får jaga.

Jag tycker att det är beklagligt att det skall vara på det sättet.

Herr Lindberg ansåg att utskottsmajoriteten inte har lyckats så värst bra med sitt förslag. Ja, det kan jag förstå att herr Lindberg tycker. Han har ju skrivit promemorian, och han har väl också medverkat vid propositionsskrivandet, förmodar jag, och då hade det ju varit märkligt om han hade tyckt att utskottsförslaget var bra. Jag kan f. ö. replikera och säga att jag för min del tycker inte att man har lyckats så bra med propositionen. Jag anser i stället att utskottsmajoriteten har kommit närmare de synpunkter som jag har på denna fråga.

Herr Lindberg sade också att en totalreglering skulle kunna skapa missnöje; man skulle inte använda så hårda metoder. Ja, det är litet märkligt därför att herr Lindberg har i promemorian – det står även i propositionen – förordat samordnad älgjakt. Men här i debatten tar man till litet väl hårda metoder. När skall i så fall denna samordnade älgjakt införas? Blir det en mindre hård metod att införa den senare? Eller tillämpar herr Lindberg och kanske även departementet den principen att, som det heter, om man kuperar svansen på en hund så gör det inte så ont om man gör det i omgångar. Jag tror inte att det är på det sättet.

I herr Lindbergs diskussion med herr Stadling om den generella tilldelningen påvisade herr Stadling att de små markägarna i vissa fall skulle kunna få en köttbit. Herr Lindberg svarade att han trodde att diskussionen gällde älgvård och inte köttjakt. Det är ett ganska märkligt uttalande när samtidigt departementet och framför allt herr Lindberg säger att en vuxen älg och en kalv skall få fällas av varje ägare till fastighet som är registrerad som jordbruksfastighet. Det är ju enligt herr Lindberg inte fråga om köttjakt utan om samordnad älgjakt.

Enligt min och många andras uppfattning här i dag har verksamheten i försökslänen med helt reglerad älgjakt slagit mycket väl ut. Tiden bör vara inne att tillämpa ett sådant system, vilket också naturvårdsverket och många andra remissinstanser klart har framhållit. När nu inte propositionen lever upp till uttalandet att tiden är inne för samordnad älgjakt, så har utskottet lagt ett kompromissförslag som jag anser att riksdagen bör anta i detta läge. Jag är inte helt nöjd med det, men det är bättre än förslaget i propositionen.

En annan vital fråga, i varje fall för älgjägarna i södra Sverige, är jakttidens längd. I den promemoria som har sänts ut nämns det ingenting om att det skulle ske en förkortning av licenstiden för jakt. Självklart har då inte heller remissinstanserna kunnat yttra sig på den punkten. Man trodde givetvis att det skulle bli som tidigare. Men så föreslås det plötsligt i propositionen en neddragning av jakttiden med en tredjedel, från 30 till 20 dagar.

För att få en lugn och urvalsinriktad jakt bör jakttiden enligt min mening vara så lång som möjligt. Herr Jonasson hade den uppfattningen att propositionens förslag skulle ge en lugnare jakt, men det strider mot all erfarenhet. Jag har tillämpat bägge metoderna, både kort och lång jakttid, och jag föredrar utan tvekan den långa jakttiden. Den ger ett bättre urval när det gäller fällda älgar.

Herr Lindberg sade också att vi har råd att vara generösa när det gäller den generella tilldelningen. Men har man då inte råd att vara generös även i det här fallet? Jag kan inte förstå varför man vill minska på jakttidens längd när det inte finns några skäl för det. Här har talats om jägarnas allmänintressen, idrottsintressen osv., men jag tror inte att det är dessa intressen som är anledningen. Jag undrar om man verkligen har övervägt frågan inom de politiska partierna. I dag tillämpas licensjakt av 70 % av jägarna, och den jakten pågår i 30 dagar. Är det någon som kan tala om för mig vad det är för politisk vits med att reta upp dessa 70 % av älgjägarna genom att dra ner jakttiden från 30 till 20 dagar?

Jordbruksministern framhöll i ett anförande här att han hade fått mängder av kontakter, bl. a. i form av skrivelser, och även på annat sätt. Jag förstår mycket väl att det kan bli så; när man mer eller mindre retat upp 70 % av älgjägarkåren i en så vital fråga, är det uppenbart att det kommer en reaktion.

Jag kan som sagt inte förstå varför man helt i onödan gett sig in på denna minskning av jakttidens längd.

Det finns ytterligare en aspekt på frågan som jag tycker är tvivelaktig. I propositionen nämns att Riksidrottsförbundet och framför allt Svenska orienteringsförbundet känner sig oroade över inskränkningarna i deras tid för idrottsutövning under älgjakten. Men det är ju ändå på det sättet att t. ex. orienterarna har elva av årets tolv månader att agera på, medan jägarna bara har en månad och då måste de dessutom betala för att få tillfälle att gå ut och utöva sin jakt. Jag vet att samspelet mellan jägarintressen och idrottsintressen och allmänna fritidsintressen hittills har gått ganska friktionsfritt – åtminstone i allmänhet; det har naturligtvis funnits undantag. Jag känner också till att Orienteringsförbundets representanter i andra sammanhang har uttalat att man föredrar en lång jakttid framför en kort jakttid just för att jägare och orienterare lättare skall komma överens.

Dess värre tror jag att det nu föreligger en uppenbar risk för att ett motsatsförhållande mellan jägare och orienterare skapas. Tar man orienterarnas ovilja mot den långa jakttiden som intäkt för att förkorta denna

tid, är det uppenbart att många av de jägare som har jagat på licenstid i fortsättningen kommer att reagera surt eller negativt. När en orienteringsklubb vill förlägga en tävling till en mark måste tillstånd till detta först inhämtas från jaktsträttsinnehavaren. Jag skulle förmoda att jaktsträttsinnehavarna i fortsättningen – i varje fall inom den närmaste tiden – kommer att svara orienterarna ungefär så här: Eftersom ni inte velat ha den längre jakttiden, som vi vill ha, utan påyrkat att få den förkortad, kan ni flytta i väg er orientering precis vart ni vill någon annanstans. Vi vill inte ha er på vår mark! Den risken föreligger uppenbarligen.

Nu tror jag inte att Orienteringsförbundets uppfattning egentligen är att jakttiden skall vara kortare, men så har saken lagts fram i propositionen.

Den längre jakttiden innebär naturligtvis inte, såsom förut har sagts här, att jägarna skulle vara ute i skog och mark i 30 dagar, utan den innebär att jakten kan anpassas kanske framför allt till det arbete man har men även till andra intressen. Det är med andra ord lättare att samordna det civila livet i övrigt med det jaktintresse man har. Dessutom blir störningar i naturen och trycket på viltet inte så intensiva under en längre som under en kortare jaktperiod.

Herr Magnusson i Kristinehamn och några andra har tagit upp frågan om risken för älgkollisioner i trafiken. Självklart skall vi försöka motarbeta sådana olyckor. Men det kan inte vara så som herr Magnusson i Kristinehamn sade att den långa jakttiden är orsaken till att det blir fler trafikolyckor av detta slag. Vilka bevis har herr Magnusson för det påståendet? Sker det fler trafikolyckor där älgar är inblandade från det jakttiden börjar till den slutar? Mig veterligt är det inte så. Att det har blivit en ökning av sådana trafikolyckor i försökslänen är självklart med hänsyn till att det där har gällt att försöka bevisa att älgstammen kunde ökas med den metod man använde. Vi skall också ha klart för oss att i exempelvis Kronobergs län har vägarna förbättrats och bilhastigheten ökat med påföljd att risken för skador blir större. Och ingenting är lättare än att man i Kronobergs län, där älgjakten är reglerad, ökar kvoten för avskjutningen. Då minimerar man genast olycksfallsriskerna. Det måste vara den enklaste vägen att reglera detta.

Herr Wikner brukar påstå – och det gjorde han också i dag – att Svenska jägareförbundet bara tillvaratar de större godsägarnas och liknande kapitalisters intressen. Så var det förr och så är det nu, sade han. Jag skulle vilja att herr Wikner med statistik bevisar riktigheten av det påståendet och inte bara kastar ur sig det. Jag har i min hand en undersökning som gjordes för några år sedan. Den visar att genomsnittsinkomsten för de svenska jägarna ligger under genomsnittsinkomsten för riket. Endast 4 % hade en inkomst på över 50 000 kr. Låt oss anta att de där 4 % bara hör hemma i Svenska jägareförbundet och inte i herr Wikners förbund. Man räknar med att Svenska jägareförbundet har 175 000 medlemmar. 4 % på det är 12 000. Följaktligen skulle 163 000 jägare ha en årsinkomst under 50 000 kr., och genomsnittet totalt ligger som sagt

under riksgenomsnittet. Då kan man väl inte säga, herr Wikner, att Svenska jägareförbundet tillvaratar intressena för godsägare i största allmänhet.

Jordbruksministern sade att han tyckte det var trevligt att debatten hade hållits på en lugn och sansad nivå, och det tycker jag också. Men herr Wikners röst åkte väl upp litet i falsett. Jag vet att herr Wikner är en kunnig jägare, men jag tycker det är synd att debatten skall spåra ur. Jag tror inte att vi gagnar jägarintressena genom att representanterna för de olika förbunden börjar råskälla på varandra här i riksdagen. Det är bättre att vi håller diskussionen på en lugnare nivå.

Jag tror också att jägarnas intressen totalt sett skulle vinna på om de här två förbunden kunde samarbeta och kanske så småningom gå tillsammans. Det finns tillräckligt många som skäller på jägarna och deras agerande, och vi behöver inte hjälpa till genom att skälla oss emellan och vara oense om de här mycket viktiga frågorna. I stället borde vi försöka samordna verksamheten och göra det bästa möjliga ur jägarnas synpunkt.

Med detta ber jag, fru talman, att få yrka bifall till utskottets betänkande på alla punkter.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Nilsson i Kalmar ställde en rad frågor till mig. Jag kan knappast hinna besvara dem alla.

Först vill jag ta upp ett påstående, som herr Nilsson i Kalmar fällde. Herr Nilsson i Kalmar är en tillräckligt kunnig riksdagsledamot för att veta att jag inte är ansvarig för de propositioner som läggs på riksdagens bord. I det avseendet får han vända sig till jordbruksministern.

Sedan hävdade han att det är självklart att jag tycker bättre om propositionen än om utskottsmajoritetens förslag och han hänvisade till att vi i arbetsgruppen hade lagt fram ett förslag som är identiskt med propositionen. Men dessa förslag är inte identiska. Arbetsgruppen hade ett förslag som borde ha tilltalat herr Nilsson i Kalmar. Detta förslag byggde på en demokratisk ordning. Vi föreslog att därest det fanns en klar majoritet bland jägarna i länet som föredrog hårdare restriktioner än man generellt föreslog i promemorian så skulle länsstyrelsen ha rätt att besluta om sådana restriktioner. Detta finns inte med i propositionen.

Jag är fullt beredd att böja mig för argumenten som kommer från båda jägarförbunden och från många andra håll. Inför inte en sådan ordning, sade man, för då kommer vi att ha bestående den hätska debatt om älgjaktens former som vi har haft under lång tid. Jag håller med om att den argumenteringen är riktig. Men det majoritetsförslag som föreligger från utskottet innebär i stort sett samma sak. Därför är jag emot majoritetsförslaget.

Sedan frågar herr Nilsson i Kalmar hur vi i promemorian kan – och det talas också i propositionen om detta – förordna samordnad älgjakt och han undrar när den skall införas. Om herr Nilsson i Kalmar varit en tillräckligt uppmärksam lyssnare under mitt tidigare anförande hade

han haft saken helt klar för sig. Propositionen förordar en mjuk linje. Målet är en samordnad älgjakt, men man vill ge jägarna möjligheter att själva finna de lämpliga formerna. Det kan måhända ta något längre tid, men man undviker den hätska debatt som vi har i dag. Det var promemorians förslag och det är också propositionens förslag.

Den metoden är inte lika hård, herr Nilsson. Det är inte lika hårt att ge jägarna möjligheter att diskutera sig fram till lämpliga lösningar som att nu omedelbart besluta i riksdagen att fr. o. m. ett visst datum skall det vara så här – punkt och slut. Det är denna metod som jordbruksministern inte velat föreslå.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Nilsson i Kalmar frågar vad jag har för bevis för att försöksverksamheten i Kronobergs län skulle ha påverkat antalet trafikolyckor med älg. Jag har inte sagt att jag har något bevis för det. Jag har påtalat att här har lämnats uppgifter dels i propositionen, dels på annat sätt om det stora antalet trafikolyckor med älg i Kronobergs län. F. ö. gäller detta också Västmanlands län. Och jag har i detta sammanhang frågat mig varför man inte undersöker det eventuella samband som kan finnas mellan de här båda faktorerna. Vi kan ju ändå inte komma ifrån, som jag sade förut, att det finns statistik på att antalet djurolyckor är mer än dubbelt så stort i Kronobergs län som i genomsnitt för riket i övrigt. Det var det jag sade, inte någonting annat.

Herr Nilsson säger beträffande jakttidens längd att han tycker det är bäst att få jaga i 30 dagar. Det tror vi det, att det kan vara trevligt att jaga älg i 30 dagar, men frågan är väl ändå om älgjägare kan göra anspråk på att få disponera marken i 30 dagar utan hänsyn till andra människors behov av att vistas i skog och mark. Den frågan måste ställas.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag hade inte tänkt gå upp i debatten mera, men eftersom herr Nilsson i Kalmar provocerade mig måste jag ha rätt att svara.

Han sade bl. a. att jag uppträdde som antagonist och förstörde debatten. Men något får man väl ändå tåla, herr Nilsson i Kalmar, när man ger sig in i leken? Det är faktiskt fel att göra så att den som stöder ett visst förslag diskuterar mera mot personen än saken. Jag nämnde något namn, och jag nämnde Svenska jägareförbundet och även vårt förbund, Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Och jag talade om hur de olika förbunden hade uppträtt i älgfrågan – det var det jag gjorde. Om en viss person här som jag nämnde inte tyckte om titulaturen så är det en helt annan sak.

Herr Nilsson talade sedan om de 4 %, tror jag att det var, stora skogsägare som tillhör Svenska jägareförbundet. Han sade att de övriga inom förbundet var så många fler. Men vem är det egentligen som har beslutanderätten över markarealen? Man måste tänka på att det röstas efter markareal. Många säger att man inte gör det, och det kanske stämmer

ibland. Men hur kommer det att tillämpas om förslagen om enbart reglerad älgjakt går igenom?

Jag vill trots allt tacka herr Nilsson i Kalmar för att han gav mig berömmet att jag var en bra jägare. Jag vill inte påstå att jag är någon stor jägare, men även om jag inte har varit med i 50 år och jagat, som herr Stadling sade, så har jag i alla fall varit med i åtskilliga år. Det kan röra sig om ca 30 år som jag har deltagit i älgjakt, så även jag kan något om den och vet faktiskt vad jag talar om. Och även om jag upprepar mig en gång till, tycker jag att vi skall vara humana även mot små markägare och marklösa.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Fru talman! Först några ord till herr Lindberg. Jag beklagar om jag sade att herr Lindberg var ansvarig för propositionen. Jag tror att det vore att reta jordbruksministern att påstå det. Har jag gjort det ber jag om ursäkt, men jag förutsätter att herr Lindberg varit med i propositionsarbetet i den här frågan.

Vad jag vände mig emot var att Sven Lindberg – och i viss mån även propositionen – talar om en samordnad älgjakt. Så står det t. o. m. i sammanfattningen på första sidan av propositionen. Ni vill göra sken av att det rör sig om en samordnad älgjakt, men det gör det ju inte när ni sedan kommer med den generella tilldelningen. Ni lever inte upp till det ni förordar utan kommer med ett helt annat förslag, som kanske i stället motverkar en samordnad älgjakt. Det är det jag vänder mig emot. Sedan kan man inte, herr Lindberg, säga att förslaget gäller en samordnad älgjakt och älgvård och inte en köttjakt. I den generella tilldelningen är det köttet det är fråga om. Det är det ni här försvarar åt de små älgjägarna. Jag frågar: Var står ni egentligen i denna fråga? Jag tror inte vi kan lösa dessa frågor enbart genom att jägarna diskuterar dem. Det tror jag är omöjligt, dess värre.

Kronobergs län är inte det som ligger sämst till i det här sammanhanget, herr Magnusson i Kristinehamn, utan det är Gävleborgs län. Nu säger herr Magnusson att han inte har några bevis för att det är under jakttiden som de flesta olyckorna inträffar. Men herr Magnusson sade så i ett inlägg nyss, jag har själv noterat det, att olyckorna skulle bero på den långa jakttiden. Men det är inte alls på det sättet. Jag har aldrig sett någon siffra på det, så jag förstår att herr Magnusson inte kan ha bevis för det.

Herr Magnusson förstår mycket väl att jag vill jaga de 30 dagarna. Jag jagar inte de 30 dagarna, det tror jag ingen gör. Utan man jagar några dagar, sedan vilar man upp och jagar en eller två dagar igen och kanske helgerna, just för att passa in detta bland andra uppgifter man har både i arbetet och i övrigt.

Varför slunga ut, herr Wikner, att Svenska jägareförbundet bara tillvaratar de rikas intressen? Endast 4 % av Jägareförbundets medlemmar har över 50 000 kr. i inkomst. Det måste väl ändå innebära, eftersom

man fattar sina beslut med enkel majoritet, att de är de mindre besuttna som fattar besluten och styr förbundet.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Fru talman! Låt mig bara helt kort säga till herr Nilsson i Kalmar att jag inte sagt att propositionen gäller samordnad älgjakt. När jag redogjorde för propositionens förslag tidigare i dag i kammaren sade jag precis så här: Förslaget innebär i korthet en strävan till samordnad älgjakt. Räcker det som bevis, herr Nilsson?

I debatten med herr Stadling sade jag att jag trodde vi diskuterade älgvård och inte fördelning av kött. I så fall vill inte jag ta del i den diskussionen, för jag tycker inte den hör hemma här. Jag har inte tagit upp någon som helst diskussion om köttjakt och jag tänker inte heller göra det. Men jag vill helt kort säga att till syvende og sist är det när man ger sig ut på älgjakt svårt att undgå att det kommer kött med i sammanhanget.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn. (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Den statistik jag åberopade förut gäller Västmanlands län. Det är en sammanställning från vägverket, herr Nilsson i Kalmar, och där visar det sig att maj, september och oktober hade de högsta siffrorna för trafikolyckor med älg. Jag kan läsa upp statistiken här.

I januari hade man 4 älgolyckor, i februari 5, i mars 5, i april 7, i maj 14, i juni 11, i juli 8, i augusti 14, i september 18, i oktober 23, i november 10 och i december 7. Det är väl ingen tvekan om att just september- och oktobersiffrorna kan ha samband med älgjakten, utan att jag påstår att det absolut måste vara så. Mycket talar för det och rent förnuftsmässigt måste man förutsätta att en lång jakttid oroar älgstammen så pass mycket att den på ett helt annat sätt än normalt springer även över vägar osv. Man kan inte komma ifrån att detta kan spela en viss roll i det här sammanhanget.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Lindberg säger nu att han inte har velat gå in och tala om någon fördelning av kött osv. i samband med sin diskussion med herr Stadling. Orden föll väl ändå så, herr Lindberg, att ni sade att ni trodde att det var fråga om älgvård och inte om köttjakt. Jag noterade just ordet köttjakt. Jag tycker det är litet förvånande att man först säger att man vill förorda en samordning av älgjakten. Sedan kommer man med ett förslag om generell tilldelning där det just är fråga om att tilldela jägaren i liten skala mer för att han skall få mer kött. Sedan vill man inte diskutera vad saken gäller utan kallar det älgvård. Vilket är det herr Lindberg vill ha det till? Är det älgvård eller köttjakt?

När det gäller de olyckor som har inträffat genom kollision mellan älg och i första hand bil är det klart, herr Magnusson i Kristinehamn, att jag håller med dem som tidigare sagt att vi skall göra vad vi kan

för att motarbeta sådana olyckor. Men det finns ingenting som säger att det just är den längre jakttiden som är orsak till olyckorna. Vi har varit inne på några faktorer, t. ex. brunst, kalvavstötning och annat, men vi skall också lägga märke till en annan sak: Vid vilken tid på dygnet sker de flesta olyckorna? Jo, i skymningen då djuren rör sig mest. I skymningen på kvällen är inte älgjakt tillåten, och jakten kan alltså inte orsaka olyckor då – möjligen på morgonen. Jag tror emellertid inte att olycksfallen totalt sett är särskilt många på morgonen. De flesta inträffar i skymningen på kvällen och under den mörka tiden på dygnet, och då pågår ingen älgjakt.

Herr RINGABY (m):

Fru talman! Jag begärde ordet därför att jaktmarksutredningen har nämnts några gånger här. Eftersom jag har pysslat i fem och ett halvt år med älgjaksfrågor i den utredningen tyckte jag att jag borde säga ett par ord.

Först och främst kanske vi inte skall dramatisera skillnaden mellan utskottets förslag och reservationen. Vi skall ha klart för oss att båda förslagen innebär en inskränkning av den fria jakträtten. Oavsett vilket förslag som kommer att vinna kommer älgstammen förmodligen att öka även i framtiden. Anledningen till det är helt enkelt att det är ganska svårt att skjuta en älg. Omkring 130 000 personer jagar älg under jaktåret, men det är faktiskt fyra femtedelar eller 80 % av dessa jägare som över huvud taget aldrig får skjuta någon älg. För att klara de mellan 40 000 och 50 000 älgar som skjuts varje år går det åt 750 000 jakt dagar, så den som fäller en älg har verkligen anledning att känna sig stolt och belåten.

Jaktvårdsutredningen, som avslutade sitt arbete i år, gjorde den största inventering som någonsin har gjorts i det här landet kring jakt och jaktvårdsfrågor. Inte mindre än 15 000 jägare har svarat på en rad frågor som utredningen har ställt till dem. Vår ambition i utredningen är att få ordning och reda på i första hand älgjakten i frivilligt bildade jaktvårdsområden, där inte minst – det vill jag betona – jaktvården skall ha en mycket framträdande plats. Vi vill därför införa en jägarkompetens, en sorts jägarexamen, för nytillkommande jägare. Vi vill ha jakträtten knuten i fortsättningen också till dem som disponerar eller äger marken enligt urgammal hävd. Vi vill underlätta bildandet av jaktvårdsområden.

Utredningens förslag har fått mycket fina omdömen från alla remissinstanser och de har varit väldigt många. Efter det att jaktmarksutredningen lagt sitt betänkande presenterade jordbruksdepartementet en memoria om reglerad älgjakt som gick ut på remiss och som fick ett negativt mottagande av de flesta remissinstanserna. Förslaget att oavsett områdets storlek ge generell dispens till alla markägare för ett vuxet djur och en kalv varje år har inte fått gehör hos de sakkunniga. Herr Nilsson i Kalmar redogjorde för remissvaren, så det behöver jag inte göra. Jag kan bara tillägga att av 24 länsstyrelser som yttrade sig över

förslaget var 19 mycket kritiska mot eller avstyrkte den generella tilldelningen på två djur.

Efter den dåliga kritiken skrev alltså jordbruksministern en proposition på grundval av promemorian. Det är det förslaget som inryms i reservation 1 och som alltså inte heller har fått majoritet bland jordbruksutskottets ledamöter.

Nu är frågan, fru talman, och det är väl detta som hela den här debatten gäller, om regeringspropositionen eller reservation 1 rimmar med jaktmarksutredningens intentioner, som väl ändå kommer att ligga till grund för framtidens ännu mera ansvarsmedvetna jaktvård och jakt. Den här långa debatten har enligt mitt förmenande ändå visat att utskottets förslag mera är ägnat att stimulera gemensamhetsjakt än vad reservation 1 är. Behövs det egentligen några flera argument, ärade kammarledamöter, än konstaterandet att jordbruksdepartementets förslag ger tio markägare med t. ex. 50 tunnland var, som gått samman för att sköta jakten och jaktvården mönstergillt i ett gemensamhetsområde, rätt att skjuta ett eller två djur på en tid av 20 dagar? Men om dessa tio markägare upplöser jaktområdet får de skjuta 20 djur, om de kan och vill, men det måste ske på två tre dagar. Det sista är ingenting att förorda, men reservation 1 ger möjlighet till detta. Som jag ser det, ger reservation 1 ingen stimulans till ordnad gemensamhetsjakt och god jaktvård, i varje fall inte på samma sätt som utskottets förslag.

Skall vi då arbeta för gemensamhetsjakt? Skall vi ha reglerad jakt eller skall vi som ensamma vargar jaga var och en på sin egen lott i framtiden? Det är detta frågan gäller. Jag tycker att alla med en modern uppfattning om jaktvård borde inse att vi måste ha en ordnad gemensamhetsjakt när det gäller högviltet i det här landet. Många kritiserar den reglerade gemensamhetsjakten som sådan, men det är ganska egendomligt att överallt där den har prövats praktiskt tystnar kritiken. I åtta höstar å rad har den prövats i bl. a. Kronobergs län, som vi hört här, och praktiskt taget ingen är missbelåten. Och alla talare från län med reglerad älgjakt som har deltagit i kammarens debatt har varit belåtna med utfallet.

Jag kan också ge en i mitt tycke mycket intressant rapport från mitt eget län, Örebro län. För ett par år sedan beslöt riksdagen att Götlunda församling skulle överföras till Västmanlands län. Där har man reglerad älgjakt på försök i hela länet, vilket vi inte har i Örebro län. Markägarna i Götlunda var alltså vana att jaga enskilt var och en på sin egen mark men tvingades nu att ordna licensjakt i jaktvårdsområden. På mycket kort tid anordnades frivilligt i Götlunda många sammanslutningar – man kanske kan kalla dem byalag – för licensjakt: Hästa byalag med 1 190 hektar, Urvalla med 960, Hagelsbäcken med 356, Abborrtorp med 280 hektar, osv. Inte mindre än 19 stycken nya jaktvårdsområden av sådan karaktär bildades, och det utan några som helst svårigheter. Nu, efter två års erfarenhet, var belåtenheten så stor att man beslöt sig för att alltid ha det på det här sättet. Det är ett mycket fint betyg åt gemensamhetsjakten. Alla är mycket nöjda i Götlunda med denna nya jaktform,

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Riktlinjer för  
älgvården*

som man alltså inte var van vid.

Jag kan också berätta att Fjärdhundra jaktvårdsområde i Västmanland, där man hade reglerad älgjakt, i samma veva överfördes till Uppsala län, där man inte har reglerad älgjakt. Men Fjärdhundra jaktvårdsområde begärde omedelbart att få vara kvar som jaktvårdsområde, därför att man trivdes med det, tyckte bra om det.

De få markägare med mycket små marker i Götlunda vilka inte kom med i något byalag får nu alltså enligt utskottsmajoritetens förslag skjuta en kalv var, vilket faktiskt inte är dåligt på en liten mark. Det är nämligen förenligt med god älgvård att låta räntan av älgkapitalet, alltså kalven, utgöra den generella tilldelningen för alla markägare. Då finns incitamentet att bilda ett jaktvårdsområde kvar, nämligen incitamentet att få skjuta ett eller flera vuxna djur. Även om en gammal älgjägare, van att jaga hur mycket han vill, blir upprörd över att bara få skjuta en kalv, herr jordbruksminister, måste både han och alla vi andra för helhetens bästa underkasta oss vissa inskränkningar i vår frihet att fritt jaga. Jordbruksministern brukar i andra sammanhang ha förståelse för sådana synpunkter. De gäller inte minst i fråga om en liten mark, där jägaren faktiskt icke ensam äger älgen.

Utskottsmajoritetens förslag måste vara det riktiga och är helt förenligt med god och ansvarsmedveten jakt och jaktvård. Utskottets förslag stöds också av alla seriösa, erfarna och jaktligt intresserade både enskilda och organisationer.

Jag yrkar med detta, fru talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Jag avstår på grund av den sena timmen.

Herr LOTHIGIUS (m):

Fru talman! En part som inte har fått komma till tals här i kammaren i dag är älgen själv, som diskussionen har gällt. Jag skall be att få tillägna den individen mitt lilla anförande.

Lyssnat på debatten här  
fick då en vision  
denna härliga vårdag bär  
sägen för svenskens tradition

Såg kammaren som naturens sal  
överallt står jägare på pass  
läktaren – ett berg, talmanpodiet – dal  
höstsol lyser genom skog och vass

Andedräktens varma ånga  
stiger ifrån myr och mun  
lätt är det att fånga  
spänningen i denna stund

Nr 94

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Riktlinjer för  
älgvården*

Tyst! Något hörs vid förstevicetalmansbordet  
en fågel eller en gren som knäckts  
Ingen vågar säga ordet  
Skogens konung, har han väckts?

Nya Drillings, gamla muskedunder  
höjes sakta vågrätt med sitt lopp  
Säkring lättas, hanar spännas under  
det att spänningen går opp

Mellan talmansborden kliver  
älgfamiljen tyst  
tiotaggarn, kon som driver  
kalvarna hon kysst

En salva dånar över kammarnejden  
kulor slår mot kropp och sten  
signalerna att fejden  
börjas över kött och ben

På mossan ligger älgfamiljen  
som nyss var så full av liv  
Uselt lätt att storma var bastiljen  
Med en kula och en kniv

Min är kon, min är kalven  
alla djuren tillhör mig  
Vida höres älgmarksskalven  
genom riksdans konterfej

Jaktvärd Lundkvist delar bytet  
på ett akademiskt sätt  
Fel har Bleking-greve rutit  
små och stora har *sin* rätt

Full jämlikhet kan aldrig följas  
om skydd skall ges miljö och art  
Prestigen, Herr Statsråd, måste döljas  
Reglera accepteras ock av moderat

Herr Wikner glader skogsman ifrån Norrlandsläger  
missar storvilt på för nära håll  
när han Vaktminister säger  
Övningsskjut, herr Wikner, så blir ej fel i protokoll

När röken lagt sig efter skott och envig  
och kammarn fattat har beslut  
nog vore väl om denna enig  
får *sanna* jägares salut

Nr 94

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Riktlinjer för  
älgvården*

Så skingrades visionen drömlrik  
och kvar blev kammarens verklighet  
Fru Talman, varken utskott eller reservant är drömlrik  
men jag böjer mig för utskottsmajoritet

Överläggningen var härmed slutad.

#### *Punkterna 1 och 2*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

#### *Punkten 3*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Jonasson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 3 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Jonasson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lindberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 151  
Nej - 153  
Avstår - 6

#### *Punkten 4*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 4 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Takman.

Onsdagen den  
28 maj 1975

Riktlinjer för  
älgvården

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 278  
Nej - 28  
Avstår - 4

*Punkten 5*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 5 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290  
Nej - 17  
Avstår - 3

*Punkten 6*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Lindberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 6 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Lindberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lindberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 182  
Nej - 126  
Avstår - 3

*Punkten 7 a*

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 7 b*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Jonasson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonasson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 7 b röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Jonasson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonasson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	250
Nej	–	56
Avstår	–	5

*Punkterna 7 c och 8*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

## **§ 2 Anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare**

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 14 med anledning av motion om anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

I detta betänkande behandlades motionen 1975:1592 av herr Wikner m. fl., vari hemställdes att riksdagen beslutade att uttala sig för att ett årligt anslag ur jaktvårdsfonden om 250 000 kr. tillerkändes Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

Utskottet hemställde att riksdagen lämnade motionen 1975:1592 utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Jonasson (c) och Takman (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:1592 uttalade sig för att ett årligt anslag ur jaktvårdsfonden tillerkändes Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

**Nr 94**

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare*

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Anslag ur jaktvårds-  
fonden till Jägarnas  
riksförbund-Lands-  
bygdens jägare*

Herr JONASSON (c):

Fru talman! I motionen 1592 av herr Wikner m. fl. hemställs att riksdagen beslutar att uttala sig för att ett årligt anslag ur jaktvårdsfonden om 250 000 kr. tillerkänns Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

Motioner i samma syfte har tidigare år varit föremål för riksdagens behandling. Dessa motioner har avslagits med motiveringen att jaktmarksutredningen hade frågan för utredning och skulle komma med förslag. Därför har jag tidigare biträtt avslagslinjen. Man brukar följa den principen här i riksdagen att man avvaktar en pågående utredning. Till detta kommer att jag hoppats på att de två föreningarna skulle kunna enas. Nu har emellertid jaktmarksutredningen kommit med sina förslag, varvid det visat sig att den ej haft någonting med det i motionen framställda yrkandet att skaffa. Med andra ord: Här har vi blivit lurade.

När nu detta klarlagts är det min bestämda uppfattning att Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare också bör komma i åtnjutande av anslag.

Jag skall inte närmare gå in på förbundets arbetsuppgifter. De anges i motionen. Vad jag särskilt vill trycka på, förutom de sedvanliga föreringsrutinerna, är det nya som nu måste komma. Det gäller informationen i anledning av det riksdagsbeslut vi nyss har fattat angående samordnad älgjakt. Jag utgår ifrån att förbundet arbetar och propagerar för en lugnare jakt och för ökad förståelse mellan älgjägare.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Den fråga vi nu diskuterar – att riksdagen skall uttala sig för ett anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare – är inte ny. Den är säkert känd av riksdagsledamöterna, åtminstone en hel del av dem.

Jordbruksutskottets majoritet är lika orubblig som vid tidigare behandling. Man föreslår att riksdagen lämnar motionen 1592 utan åtgärd. Men utskottet är inte enigt. Här finns en reservation av herrar Jonasson och Takman, som yrkar bifall till motionen. Jag vill framhålla att Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare i likhet med Svenska jägareförbundet som sin huvuduppgift har detta viltvårdsarbete. I detta ingår forskning och resultatuppföljning samt förslag och rådgivning till berörda myndigheter. Det förbund jag tillhör fungerar också som remissorgan. Man bedriver också studieverksamhet med bl. a. kurser med utbildning för jägare och naturvårdare, skytteverksamhet med bl. a. jakt- och skytteprov som jägarna enligt lag måste genomgå samt information och rådgivning om praktiskt vilt- och miljövårdsarbete till såväl jägarna som allmänheten. I propositionen 1975:25 på s. 38 andra stycket säger departementschefen att han förutsätter att jägarnas organisationer – således Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare och Svenska jägareförbundet – även i fortsättningen kommer att svara för bl. a. viss information för att genomföra det nya älgjaksförslaget. Jag vill poängtera att det nämnda förslaget

*Anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare*

nyss har antagits av riksdagen. I jordbruksutskottets betänkande 1975:13 föreslås enligt propositionen 1975:25 att till länsstyrelserna skall knytas en länsälgnämnd med huvuduppgift att dels vara ett rådgivande organ åt länsstyrelserna i älgvårdsfrågor, dels sköta de frågor som älgskadenämnden nu svarar för. Länsälgnämnden skall bestå av sju ledamöter, och till ledamöter bör utses representanter för jordbruket, skogsbruket, friluftsförbundet och naturvårdsintressena, trafiksäkerhetsverket och jägarnas organisationer – således även Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Eftersom denna organisation bedriver samma verksamhet när det gäller viltvården som Svenska jägareförbundet och i likhet med detta fått de uppgifter enligt de nya jaktvårdsförslaget som jag här nämnt är det inte för mycket begärt att riksdagen uttalar sig för det anslag som yrkats i motionen 1592. Utskottsmajoriteten kan väl ändå inte mena att Svenska jägareförbundet skall få ersättning för sitt arbete, medan Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare själva skall stå för sina kostnader? Finns det någon logik i att Svenska jägareförbundet 1972/73 enligt uppgift erhöll ca 6 235 000 kr., medan Landsbygdens jägare inte fick någonting? Man har nu ökat jaktvårdsavgiften till 43 kr., och då kommer summan för Svenska jägareförbundets del att stiga till ca 8 miljoner. Det finns dessutom fonderade medel som inte på något vis skulle beröra statskassan. Jag ställer således frågan till jordbruksutskottets majoritet: Hur orättvis får man egentligen vara? Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har under många år gjort framställningar, men man har trots detta aldrig erhållit något anslag ur jaktvårdsfonden. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare – ursäkta, herr Nilsson i Kalmar, att jag nämnder organisationen vid namn så många gånger – har sedan det bildades 1938 i ökad omfattning bedrivit vilt- och miljövårdsarbete som varit allmänheten, jägarna och samhället till ovärderlig nytta. Organisationen har enligt redovisning den 31 december 1974 16 645 medlemmar. Till jaktvårdsfonden betalar varje medlem – märk väl varje medlem! – i de båda jägarorganisationerna lika stora avgifter. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har ännu inte fått någonting tillbaka från jaktvårdsfonden, medan Svenska jägareförbundet fått tillbaka mera än deras medlemmar betalat in till fonden. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare beräknar under 1975 med väntad höjning av medlemsantalet och medlemsavgiften betala in över 700 000 kr. till jaktvårdsfonden. Då torde det inte vara för mycket begärt att man skall få tillbaka ca en tredjedel av vad medlemmarna betalar in. Däremot får Svenska naturskyddsföreningen årligen 150 000 kr. i anslag ur jaktvårdsfonden, fastän föreningens medlemmar inte betalar ett enda öre till den här fonden.

Enligt stadgandet i 26 § 3 mom. lagen om rätt till jakt skall av influtna jaktvårdsavgifter bildas en fond, jaktvårdsfonden, vilken efter regeringens bestämmande användes till främjande av jaktvården inom riket. Det är då helt naturligt att Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har rätt att för sitt arbete erhålla medel ur denna fond.

Att tilldela annan jaktorganisation än Svenska jägareförbundet bidrag

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Anslag ur jakt-  
vårdsfonden till  
Jägarnas riksför-  
bund-Landsbyg-  
dens jägare*

ur fonden för den löpande verksamheten anser utskottet emellertid medföra administrativ oklarhet och vara ägnat att öka administrationskostnaderna för jaktvårdsarbetet. Jag frågar och har frågat tidigare vid flera tillfällen när detta varit uppe: Vad är administrativ oklarhet? Gäller inte detta när Svenska naturskyddsföreningen får anslag på 150 000 kr.? Det kan inte vara svårt att överlämna 250 000 kr. till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

Vid den senaste behandlingen av frågan år 1973 hänvisade jordbruksutskottet till den pågående jaktmarksutredningen som – så heter det i utskottets betänkande – bl. a. prövade frågorna om underlättande och förenkling av bildandet av jaktvårdsområden, om utarrendering av jakt rätt och om andra former för att ge ökade jaktmöjligheter åt jägare som inte äger jaktmark. Utredningen skulle också, om den så fann lämpligt, lägga fram förslag i fråga om administrationen på jaktens område. Och nu skriver utskottet i sitt betänkande: "Utskottet vill härtill foga att jaktmarksutredningen nyligen framlagt sitt betänkande Jaktmarker (SOU 1974:80), vari bl. a. jaktens administration behandlas. Utredningens förslag är under remissbehandling. Den vidare prövningen av förslaget bör avvaktas, och utskottet finner inte skäl föreslå något ändrat ställningstagande från riksdagens sida."

Jag vill meddela – och det anser jag är sanningsenligt – att enligt uppgifter har jaktmarksutredningen inte prövat nämnda fråga om medelstilleddning ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Det har heller inte ingått i jaktmarksutredningens direktiv att pröva denna fråga.

Jag frågar utskottets talesman: Är detta fel? Jag kräver ett svar. Uteblir det anser jag att mina uppgifter är riktiga.

När vi nu har fattat ett beslut där det lilla förbundet får ta på sig arbetsuppgifter enligt det nya jaktvårdsförslaget, så tycker jag att ni skall vara så pass renhåriga, även om ni inte förstår er på jakt, att ni skall följa rättvisepincipen. Lämna även ett anslag – det är ett litet anslag i förhållande till vad Svenska jägareförbundet får – till det lilla förbundet, som gör allt vad det kan för att främja humanitära åtgärder när det gäller jakten.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr HEDSTRÖM (s):

Fru talman! Frågan om anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare är inte ny för kammaren. Under de senaste 10–15 åren har den varit så att säga årlig gäst hos riksdagen. Riksdagen har regelmässigt på förslag av jordbruksutskottet lämnat motioner med begäran om riksdagsuttalanden i frågan utan åtgärd.

Detta får dock inte tolkas som att utskottet eller riksdagen haft en speciellt negativ inställning till riksförbundets önskemål. Det är bara så att det i jaktlagen fastställs att det är regeringen som skall bestämma över användningen av fondmedlen, inte riksdagen. Det är riktigt att jakt-

marksutredningen inte har haft till uppgift att behandla frågan om jaktvårdsfonden, men den har haft att pröva jaktens administration och har även lagt fram förslag i ämnet. Om riksdagen nu skulle göra ett speciellt uttalande om anslagsanvisningen från fonden, så vore det det samma som att gå in på en ändring av de administrativa rutinerna. Något skäl för att man just på den punkten skulle föregripa ställningstagandena till jaktadministrationen har icke påvisats.

Fru talman! Med det sagda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Bara helt kort. Jag har inte yrkat att riksdagen skall besluta i fråga om anslaget utan bara göra det uttalandet att förbundet bör få detta anslag – och det är ju det som vi nu kommer att fatta beslut om.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Jonasson och Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonasson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 14 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Jonasson och Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonasson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 199  
Nej – 100  
Avstår – 10

### § 3 Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 22 med anledning av propositionen 1975:78 om lagstiftning angående ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1975:78 (justitiedepartementet) hade regeringen bl. a. föreslagit riksdagen att

dels anta 86 i propositionen, under punkterna 1–13, 15–84 och 86–88 framlagda lagförslag,

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

dels för sin del anta

14. lag om ändring i lagen (1936:567) om domkapitel.

Lagförslagen omfattade såväl förslag till ändringar i gällande författningar som förslag till ny lagstiftning om ämbetsansvaret och sanktions-systemet i övrigt för de offentliga tjänstemännen.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att det nuvarande ämbetsansvaret, som i huvudsak gäller för dem som är anställda som tjänstemän hos statliga eller kommunala myndigheter, skall avskaffas. Det straffbara området inskränks till tre brottstyper som framstår som särskilt straffvärda, nämligen oriktig myndighetsutövning, mutbrott och brott mot tystnadsplikt. Det nuvarande straffansvaret för tjänstefel bortfaller liksom de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension. Avskaffandet av ämbetsansvaret innebär att den lagstiftning som särskilt berör offentliga tjänstemän ytterligare anpassas till de principer som har lagts fast för arbetsmarknaden i övrigt.

Vissa bestämmelser om disciplinansvar behålls i statstjänstemannalagen (1965:274). Kollektivavtal kan dock träffas om disciplinpåföljder. Tjänsteman som är missnöjd med den offentlige arbetsgivarens beslut om disciplinpåföljd eller avskedande skall kunna få tvisten prövad av domstol på samma sätt som är fallet på den privata arbetsmarknaden.

Propositionen innehåller vidare förslag till följdändringar i ett stort antal författningar. Bl. a. föreslås att en mängd straffbestämmelser om brott mot tystnadsplikt inom specialstraffrätten skall upphävas.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975:2054 av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c) och Jonasson (c), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975:78 beslutade att hos regeringen anhålla om utredning beträffande ansvarsförhållandena vid oriktig myndighetsutövning för befattningshavare i taxeringsorganisationen,

1975:2087 av fru Jacobsson (m) och herr Winberg (m),

1975:2088 av herr Lidgard m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle besluta

A. att anta en särskild lag om disciplinansvar i offentlig tjänst, som – med undantag för statsrådets, högsta domstolens eller regeringsrättens ledamöter, riksdagens ombudsmän, justitiekanslern, präster ävensom för ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling – skulle äga tillämpning på

1. arbetstagare som var anställd hos staten eller hos kommun,
2. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan in-

rättning som hörde till staten eller till kommun,

3. den som utan att omfattas av 2 utövade uppdrag åt staten eller kommun, om han valts till uppdraget eller icke ägde undandraga sig detta ävensom eljest om uppdraget var reglerat i författning vari tillika stadgats, att ansvar enligt den särskilda lagen skulle gälla för uppdragets utövande,

4. enligt regeringens bestämmande arbetstagare hos allmän inrättning eller hos aktieföretag, förening eller stiftelse, vari staten eller kommun till följd av aktieinnehav eller eljest hade avgörande bestämmanderätt, ävensom ledamot av styrelse för sådan inrättning eller sådant företag,

B. att i den under A angivna lagen med kommun skulle likställas landstingskommun, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet, skogsvårdsstyrelse och allmän försäkringskassa,

C. att i skrivelse till regeringen begära att juridisk kompetens skulle vara företrädd i kollegialt organ som hade att besluta i disciplinfrågor,

D. att reglerna om rättegångskostnader i avskeds- och disciplinmål utformades i överensstämmelse med vad som anförts i motionen samt

E. att såvitt gällde fullmaktshavare det skulle ankomma på arbetsgivaren och inte arbetstagaren att hos domstol anhängiggöra talan om överprövning i sådana fall då arbetstagaren inom föreskriven tid anmält missnöje med avskedandebeslut, samt

1975:2089 av herr Nyquist (fp).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande utformningen av ett nytt ansvarssystem för offentliga funktionärer skulle avslå motionen 1975:2087,

2. att riksdagen beträffande tillämpningsområdet för ett författningsreglerat disciplinansvar skulle avslå motionen 1975:2088 i denna del,

3. att riksdagen beträffande ansvarsförhållandena för taxeringsmän skulle avslå motionen 1975:2054,

4. att riksdagen beträffande juridisk sakkunskap i disciplinärende skulle avslå motionen 1975:2088 i denna del,

5. att riksdagen beträffande fullföljd av talan mot disciplinbeslut skulle avslå motionen 1975:2088 i denna del,

6. att riksdagen beträffande rättegångskostnader i disciplinmål skulle avslå motionen 1975:2088 i denna del,

7. att riksdagen beträffande samordning mellan domstols straffmätning och disciplinär bedömning av avskedandefråga skulle avslå motionen 1975:2089,

8. att riksdagen skulle anta det i propositionen 1975:78 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken med den ändringen att övergångsbestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,

9. att riksdagen skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965:274) med den ändringen att 38 § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse.

Nr 94

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

10. att riksdagen skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken med den ändringen att 7 kap. 4 § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,

11. att riksdagen skulle anta de i propositionen under punkterna 3, 5-13, 15-33, 35-56, 58-84, 86 och 88 framlagda lagförslagen,

12. att riksdagen skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring med de ändringarna att 2 § lagen om yrkesskadeförsäkring skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse samt att ingressen till förslaget jämkades i enlighet härmed,

13. att riksdagen skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1965:719) om säkerheten på fartyg med den ändringen att lagen skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,

14. att riksdagen skulle avslå det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen om offentliga funktionärers tystnadsplikt,

15. att riksdagen skulle anta i betänkandet infört förslag till lag om ändring i mäklareordningen (1893:35 s. 1),

16. att riksdagen skulle anta i betänkandet infört förslag till lag om ändring i kommunaltjänstemannalagen (1965:275),

17. att riksdagen för sin del skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1936:567) om domkapitel.

Reservationer hade avgivits

1. av fru Kristensson (m) och fru Lindquist (m) som beträffande tillämpningsområdet för ett författningsreglerat disciplinansvar ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle dels med anledning av motionen 1975:2088 i denna del ge regeringen till känna vad reservanternas anförda beträffande disciplinansvar för kommunaltjänstemän, dels avslå motionen 1975:2088 i övrigt i denna del,

2. av fru Kristensson (m) och fru Lindquist (m) som beträffande fullföljd av talan mot disciplinbeslut ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:2088 i denna del gav regeringen till känna vad reservanternas anförda,

3. av fru Kristensson (m) och fru Lindquist (m) som - under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 - beträffande rättegångskostnader i disciplinmål ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:2088 i denna del gav regeringen till känna vad reservanternas anförda.

Fru LINDQUIST (m):

Fru talman! Det skulle vara en överdrift att påstå att den lagstiftning som behandlas i justitieutskottets betänkande nr 22 är lättillgänglig. För-

slaget och de nuvarande reglerna om ämbetsansvar har tillkommit för att tillgodose samhällsmedlemmarnas intresse av att offentliga funktioner utan ovidkommande hänsyn fullgörs på ett riktigt sätt. Detta intresse tillgodoses nu genom straffrättsliga regler om ämbetsbrott och genom utomstraffrättsliga sanktionsmedel som t. ex. varning eller löneavdrag.

Det nuvarande regelsystemet är ytterst svårbedömbart. Som exempel kan jag nämna all den tankemöda som under årens lopp lagts ned på att avgöra om en befattningshavare skall betraktas som ämbetsman eller inte. Mängden av rättsfall under det berörda lagrummet i lagboken bär vittnesbörd om detta.

Det är därför med tillfredsställelse man ser att det förslag som nu föreligger kommer att medföra förenklingar och större klarhet vid tillämpningen.

I förslaget straffbeläggs nu enbart de allvarligaste fallen av missförhållande i samband med myndighetsutövning. De brott som avses är myndighetsmissbruk, som är ett uppsåtligt brott, och dess motsvarighet vid grov oaktsamhet, nämligen vårdslös myndighetsutövning. Övriga straffbelagda gärningar inskränks till mutbrott och brott mot tystnadsplikt. Straffet är böter eller fängelse. I förhållande till nuvarande lag medför förslaget betydande avkriminalisering. Tjänstefel skall således inte längre vara straffbelagt. Också de typiska ämbetsstraffen, avsättning och suspension avskaffas.

Det minskade straffansvaret kompletteras med utomstraffrättsligt disciplinansvar. Statlig tjänsteman skall t. ex. enligt statstjänstemannalagen kunna åläggas disciplinpåföljd – varning eller löneavdrag – om han uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad som åligger honom i hans tjänst och felet inte är ringa. Han kan också avskedras när han begått brott eller när han i andra fall visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst. Den myndighet under vilken tjänstemannen lyder har – utom då det är fråga om befattningshavare med fullmakt – att fatta beslut om disciplinpåföljd och avskedande. Talan kan vid överklagande slutligt prövas av arbetsdomstolen.

För vissa kommunaltjänstemän kommer motsvarande regler att gälla, nämligen för dem som omfattas av bestämmelserna i kommunaltjänstemannastadgan. Den största gruppen av dessa tjänstemän, som totalt uppgår till omkring 110 000, utgörs av lärare.

För övriga kommunaltjänstemän, omkring 400 000, föreslås liksom hittills fullständig avtalsfrihet i disciplinfrågor.

Genom detta förslag kommer det alltså i fortsättningen att finnas två grupper med olika slags ansvar: dels alla statstjänstemän och vissa kommunaltjänstemän, som har författningsreglerat disciplinansvar, dels majoriteten av kommunalanställda, som förutsätts ha avtalsreglerat disciplinansvar. Strävan att äntligen få ett såvitt möjligt enhetligt system på detta område har alltså inte blivit tillgodosedd. Skälen för att kunna ingripa med lagreglerade disciplinära åtgärder på det kommunala området är minst lika starka som när det gäller den statliga sektorn.

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

Inkonsekvensen i förslaget visar sig t. ex. vid en granskning av det nyligen avgivna betänkandet om JO-ämbetet. Där sägs, att om riksdagen beslutar att det för huvuddelen av de kommunalanställda tjänstemännen skall ankomma på arbetsmarknadens parter att fritt bestämma om disciplinära påföljder, kan JO inte ges rätt att rubba det avtalsgrundade regelsystemet och föra arbetsgivarens beslut under domstols prövning. Om arbetsgivaren underlåter att ingripa med tillräcklig kraft mot en försumlig arbetstagare, måste man enligt JO-utredningens mening acceptera att JO inte kan reagera mot det på annat sätt än genom ett eget uttalande.

I reservationen 1 av fru Kristensson och mig har vi framhållit vikten av att det allmänna har inflytande över disciplinfrågorna när det gäller såväl statsanställda som alla kommunalanställda. Så viktiga frågor, sedda ur såväl medborgarnas som tjänstemännens synvinkel, får inte överlämnas åt arbetsmarknadens parter att fritt avtala om.

I reservationen 2 tas upp frågor i anslutning till domares och andra fullmaktshavares rättsliga ställning. Hittills har dessa kunnat skiljas från tjänsten endast av allmän domstol efter åtal. Bakgrunden till detta är att dessa författningshavare skall ha en sådan trygghet i sina anställningsförhållanden att de motsvarar högt ställda krav i fråga om självständighet och omutlighet mot obehöriga påtryckningar.

Nu föreslås att även fullmaktshavarna skall kunna bli föremål för disciplinär påföljd och avskedande från tjänsten. Dessa frågor skall enligt förslaget prövas av en särskild nämnd på fem ledamöter med en domare som ordförande. Talan mot nämndens beslut skall i sista hand prövas av arbetsdomstolen.

Vi har ansett oss kunna godta disciplinnämnden men vänder oss i reservationen 2 mot att arbetsdomstolen skall pröva dessa frågor. Arbetsdomstolen har tillskapats för att lösa tvister mellan arbetsgivare och arbetstagare, och domstolens sammansättning är anpassad därefter. Ledamöterna är vidare förordnade på viss tid, vilket allt bidrar till att arbetsdomstolen inte bör pröva dessa disciplinmål. I reservationen yrkar fru Kristensson och jag därför att allmän domstol slutligt skall pröva fråga om avskedande av fullmaktshavare. Den närmare utformningen av forumreglerna kan ankomma på regeringen.

I samma reservation har vi vidare anslutit oss till ämbetsansvarskommitténs förslag, enligt vilket det skall ankomma på arbetsgivaren och icke på arbetstagaren att väcka talan då fullmaktshavaren anmält missnöje med den särskilda nämndens beslut om avskedande. Väckes inte sådan talan inom angiven tid, bör beslutet förfalla. Att såsom nu är föreslaget i 53 § statstjänstemannalagen låta fullmaktshavaren väcka talan innebär en försämring av hans ställning, eftersom han, f. n. endast kan avsättas av domstol i brottmål. Den föreslagna regeln strider mot huvudprincipen att såvitt möjligt undvika försämringar i befattningshavarens anställningsförhållanden.

Jag vill till slut, fru talman, med några ord beröra reservationen 3. Den gäller rättegångskostnad i disciplinmål.

Vid fråga om avskedande etc. som hittills avgjorts på administrativ väg eller i brottmål har arbetstagaren inte behövt ersätta arbetsgivarens rättegångskostnad. Också i detta fall kan de föreslagna reglerna innebära en försämring för arbetstagaren. I de fall då disciplinfrågor kan komma under allmän domstols prövning kan det medföra att arbetstagaren enligt reglerna om rättegångskostnad i tvistemål kan bli skyldig att ersätta arbetsgivaren för dennes rättegångskostnad.

Även här anser vi att det är viktigt att arbetstagarens ställning inte försämras. Vi har därför hemställt om stadgande att arbetstagaren generellt sett inte skall vara skyldig ersätta arbetsgivarens kostnad i disciplinmålet.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer och i övrigt till vad utskottet hemställt.

Herr LARFORS (s):

Fru talman! Propositionen om ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet har rönt ett mycket positivt gensvar under behandlingen i justitieutskottet. Till stor del kan det förklaras med att propositionen har föregåtts av ett grundligt utredningsarbete av ämbetsansvarskommittén, vilket har följts upp genom ett mycket omfattande remissförfarande. Genom detta nådde man kontakt med praktiskt taget alla berörda parter. Flertalet av remissinstanserna tillstyrkte eller lämnade i varje fall utan erinran de föreslagna principerna för ett nytt sanktionssystem för de anställda i offentlig tjänst.

Men den främsta orsaken till att förslaget om ändring av ämbetsansvaret och sanktionssystemet för de offentliga befattningshavarna har mötts av så stor förståelse är säkerligen den under det senaste decenniet förändrade uppfattningen om det offentliga anställningsförhållandet, detta också sett i relation till anställningsförhållandena inom den enskilda sektorn i vårt näringsliv.

Jag vill som belysning av det nu sagda endast erinra om 1965 års reform av de offentliga tjänstemännens rättsställning, som i princip ju anses vara av privaträttslig karaktär, och 1974 års lag om anställningsskydd. Det har alltså skett en utjämning vad gäller rättsställningen för anställda i offentlig resp. privat tjänst.

Jag tror inte att jag nu behöver gå in på någon närmare redovisning av detta. Utförliga redogörelser för vad jag här har erinrat om finns i ämbetsansvarskommitténs betänkande, i propositionen och även i utskottets betänkande. En täckande redovisning har också undan för undan lämnats i de fackliga tidningarna.

Jag vill dock rekommendera var och en att läsa lagrådets uttalande, som är intaget i propositionen. Lagrådet säger sig i det stora hela kunna ge sin anslutning till de principer på vilka det föreslagna nya sanktionssystemet bygger och tillägger: "En fördel är, att sådana fel i tjänsten som inte har samband med myndighetsutövning avkriminaliseras. Det är vidare att hälsa med tillfredsställelse, att den straffrättsliga sanktions-

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

formen hålls åtskild från den disciplinära, så att inte som nu är fallet tillämpningsområdena för de båda ansvarsformerna till stor del sammanfaller.”

Vidare säger sig lagrådet med någon enstaka reservation ”vid granskningen av lagtext och motiv funnit förslaget till sanktionssystem i sak i det väsentliga följdriktigt och de lösningar av olika detaljproblem som valts i allmänhet godtagbara”.

I lagrådets protokoll finns många fler klara uttalanden som stöder propositionens grundtankar. Detta bör skapa trygghet vad gäller de föreslagna lagändringarnas anpassning till vårt rättssystem.

Inom utskottet har vi kunnat enas om tillstyrkan av propositionen och avstyrkan av de fyra motioner som väckts i anledning av propositionen trots att en av motionerna hemställde om avslag på propositionen.

Jag vill redan nu gärna inskjuta att jag inte har någon som helst erinran mot fru Lindquists redogörelse över hur det har varit tidigare. Jag har inte heller någon erinran mot den beskrivning som fru Lindquist gjorde av vad som föreslås.

Jag vill sedan till en början säga några ord om ett par av motionerna som inte följts upp av någon reservation.

I motion 1975:2054 av herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Jonasson har anhållits om en utredning beträffande ansvarsförhållandena vid oriktig myndighetsutövning för befattningshavare i taxeringsorganisationen. Emellertid pågår arbete med utformningen av den framtida taxeringsorganisationen. I den för en kort tid sedan lagda propositionen 1975:87 har föreslagits nya riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxering i första instans. Med hänsyn till detta anser utskottet att någon riksdagens åtgärd i anledning av motion 2054 inte nu är erforderlig.

För någon dag sedan kom f. ö. skatteutskottets betänkande i anledning av proposition 1975:87. Skatteutskottet delar – såvitt framgår av betänkandet – justitieutskottets ställningstagande.

Det bör dock noteras, att om utskottets hemställan bifalles här i kväll, inträder redan nu ansvar för uppsåtligt felaktigt förfarande. Sådant ansvar finns inte i gällande lagstiftning.

I motionen 2089 har herr Nyquist hemställt om särskilda föreskrifter och anvisningar för hur domstols straffmätning jämlikt 33 kap. 9 § brottsbalken på lämpligt sätt skall samordnas med arbetsgivarens bedömning av avskedandefrågan. Utskottet föreslår att motionen inte bör föranleda någon vidare åtgärd utöver vad utskottet anfört i sitt betänkande. Detta beror främst på de svårigheter med att utfärda anvisningar och föreskrifter som i detta liksom andra fall föreligger med hänsyn till domstolarnas självständighet i den dömande verksamheten. Sådana åtgärder torde ligga t. o. m. utom den kompetens som tillkommer utskottet. I sakfrågan är dock utskottet ganska ense med motionären och understryker detta i sitt betänkande.

I reservationen I vid utskottets betänkande har fru Kristensson och

fru Lindquist hävdar att tillämpningsområdet borde vidgas till att omfatta också anställda i kommunal tjänst. Fru Lindquist berörde den frågan i sitt inlägg här för en stund sedan. Reservanterna ansluter sig emellertid inte till kravet i motionen 2088 att en ny disciplinlagstiftning borde omfatta samtliga grupper som ämbetsansvarskommittéen åsyftat, såsom de politiskt valda förtroendemännen samt anställda och styrelseledamöter i samhällsägda företag. Reservanternas ståndpunkt är något oklar. I motiveringen talar de om att ett författningsreglerat disciplinansvar bör gälla alla anställda i kommunal tjänst, medan de i sin hemställan uttryckligen anger personkretsen vara kommunaltjänstemännen. Dessa utgör dock endast omkring en tredjedel av de kommunala arbetstagarna.

En annan oklarhet råder i fråga om vilken art av disciplinlagstiftning som reservanterna vill ha. De synes anse att de lagbestämmelser som föreslås för statstjänstemännen på motsvarande sätt bör gälla de kommunalt anställda. Detta skulle innebära att lagstiftningen för de kommunala arbetstagarna i viktiga delar kunde bli dispositiv och endast gälla subsidiärt, dvs. om inte annat bestämts i avtal.

Utskottets yttrande över motionen 2088 rörande disciplinansvar på det kommunala området bygger på vad departementschefen anfört i propositionen. Utskottet har i sakfrågan också anslutit sig till den ståndpunkt som herr Romson, Svenska kommunförbundet, med instämmande av herr von Feilitzen, SACO, herr Stig Gustafsson, TCO, och kommittéledamoten, förra riksdagsmannen Daniel Wiklund intagit beträffande ett lagfäst disciplinansvar för de kommunalt anställda. De har ansett att det för ingen av dessa grupper finns något bärande skäl att införa en ny ordning med lagreglerat disciplinansvar.

Denna ståndpunkt har ett stort antal remissinstanser anslutit sig till, bl. a. Kommun- och Landstingsförbunden och personalorganisationerna LO/TCO/SACO. Sveriges kommunaltjänstemannaförbund och Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund, som representerar den stora majoriteten av berörda kommunaltjänstemän, motsätter sig i sitt remissyttrande bestämt ett lagreglerat disciplinansvar för kommunala arbetstagare. Jag citerar ur deras remissvar:

”För kommunaltjänstemännen – liksom för kommunalarbetarna – har frågorna om disciplinär bestraffning varit privaträttsligt reglerade i antingen centralt överenskomna tjänstereglementen – före förhandlingsrättsreformen 1965 – eller i kollektivavtal. Denna ordning har allmänt sett fungerat tillfredsställande ur både allmän och enskild synpunkt och något behov att rättsligt eller faktiskt ändra det genom en ny övergripande lagstiftning finns inte. Samma system och en större rättssäkerhet – då arbetsgivarna är offentliga myndigheter – har gällt som för arbetstagare i privat tjänst oberoende av om reglerna ingår i kollektivavtal eller ej. Den nya kollektivavtalsrätten för kommunaltjänstemännen i våra förbund medförde endast den ändringen att disciplinbeslut, som man vill ompröva, behandlas som tillämpningstvister och hänskjuts till Arbetsdomstolen efter resultatlösa lokala och centrala förhandlingar mot att

de förut antingen prövades förhandlingsvägen eller kunde sakgranskas och upphävas genom administrativ besvärprocess i sista hand av Regeringsrätten. Vad kommittén föreslår i denna viktiga rättsfråga om uppbyggnad av ett nytt enhetligt disciplinärsystem via lagstiftning strider klart mot våra medlemmars och våra förbunds fackliga rättigheter.”

Avslutningsvis kan uppmärksammas att motionärernas och reservanternas krav på utvidgning av personkretsen för ett författningsreglerat disciplinansvar skulle komma att ske till det höga priset av att de kommunala arbetsgivar- och arbetstagarparterna frångår sin avtalsfrihet i saken och sitt direkta ansvar för regleringen av disciplinära åtgärder. Lagstiftningskravet verkar därför som ett misstroende mot deras vilja och förmåga att även i fortsättningen sköta dessa frågor på ett tillfredsställande sätt även ur allmän samhällssynpunkt.

I reservation 2 tar fru Kristensson och fru Lindquist upp frågan om talan mot disciplinbeslut.

Vad gäller fullmaktshavarna anför reservanterna att de framlagda förslagen innebär en försvagning av de nuvarande garantierna för tjänstemännens fristående ställning. Reservanterna förordar därför att talan mot beslut om avskedande av fullmaktshavare alltid skall fullföljas till allmän domstol och att den särskilda fullföljdsregeln beträffande sådant beslut bör gälla. Fru Lindquist nämnde själv detta för en stund sedan. Det måste då genmälas att en av de ledande tankarna bakom den föreslagna reformen är att de disciplinära sanktionerna bör hållas avskilda från de straffrättsliga.

Från sakliga utgångspunkter framstår det då som naturligt att arbetsdomstolen, som tillkommit för att handlägga tvister på arbetsmarknaden, blir fullföljdsinstans i mål om disciplinpåföljd och avskedande. Därigenom skapas garantier för att de i många hänseenden speciella omständigheter som är utmärkande för sådana mål blir tillbörligen beaktade. Reservanternas farhågor för att fullmaktshavarnas självständighet inte skulle skyddas genom en sådan ordning förefaller mig ogrundade. Lagrådet har inte heller haft något att erinra mot förslaget på denna punkt. Ännu mindre vägande anser jag reservanternas motivering för en särskild påföljdsregel beträffande fullmaktshavare vara. Jag kan inte finna annat än att hänsyn till såväl allmänna som enskilda intressen talar för att samtliga statstjänstemän behandlas lika i fullföljdshänseende.

I reservationen 3, som är kopplad till reservationen 1, har reservanterna slutligen förordat en regel om att statstjänsteman inte skall vara skyldig att ersätta motparten dennes kostnader i disciplinmål, såvida inte tjänstemannen gjort sig skyldig till vårdslös processföring. En sådan regel skulle gå längre än gällande reglering av kostnadsansvaret i brottmål. Om en funktionär med ämbetsansvar fälls till straffrättsligt ansvar, skall han sålunda enligt huvudregeln i 31 kap. 1 § rättegångsbalken – liksom tilltalade i övrigt – förpliktigas att återgälda de kostnader för bevisning m. m. som utgått av allmänna medel. Några sakliga skäl för att nu skapa en förmånligare ställning i kostnadshänseende för denna grupp av be-

fattningshavare har inte, såvitt jag har kunnat uppfatta det, påvisats av reservanterna.

Jag vill här också erinra om vad som redan sagts i utskottets betänkande om det motionsyrkande som ligger till grund för reservationen. Utskottet säger på s. 112 i betänkandet att ifrågavarande förslag skulle innebära att i fråga om fördelning av rättegångskostnader i disciplinmål andra regler skulle gälla för statstjänstemän och ett förhållandevis litet antal kommunaltjänstemän än för övriga anställda i offentlig tjänst. Ett bifall till reservationen skulle bryta mot tanken om ökad jämlikhet mellan anställda i offentlig tjänst.

Herr talman! Med vad jag här anfört och i övrigt med hänvisning till utskottets betänkande ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de till betänkandet fogade reservationerna.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru LINDQUIST (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl rätt förklarligt att både arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer bedömer de här frågorna om författningsreglerat disciplinansvar med utgångspunkt från de intressen som de har att tillvarata. Men vi i riksdagen skall ta hänsyn till vad som kan anses bäst för den enskilde medborgaren, och kommunala beslut måste anses lika ingripande för den enskilde som statliga beslut. Ofta är det kanske så att de kommunala besluten förefaller mer ingripande för den enskilde medborgaren än de statliga. Det uppfattas ofta som en tillfällighet om det är en statlig eller kommunal myndighet som har fattat ett beslut. Man kan vidare fråga sig om det är logiskt att alla anställda i statens tjänst skall vara underkastade författningsreglerat disciplinansvar, medan bara en minoritet av de kommunalanställda skall ha detta ansvar.

Slutligen vill jag återkomma till det förhållandet att JO har uppsikt över alla kommunalanställda, medan han inte kan ingripa disciplinärt mot majoriteten av de kommunalanställda.

Beträffande reservationen 2 skulle jag vilja säga att när man gör ingrepp i sådant som principen om domares och andra fullmaktshavares oavsärtlighet skall man gå fram med stor varsamhet och göra så små ingrepp som möjligt. Det är väl alldeles klart att allmän domstol är den naturliga och bästa instansen när det gäller att bedöma sådana här frågor. Arbetsdomstolen har, som jag sade, tillkommit för att avgöra tvister mellan arbetsgivare och arbetstagare, och det är det inte närmast fråga om i de här fallen.

Vad beträffar rättegångskostnaderna har jag väl inte så mycket mer att tillägga, men det är väl alldeles klart att det är bättre för arbetstagaren med en regel som säger att arbetstagaren aldrig kan förpliktas att återgälda motpartens rättegångskostnader. Utskottet hänvisar på s. 112 till att dom-

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

stolen kan förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad. Jag anser det inte vara tillräckligt.

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Lindquist återkom till frågan om personkretsen och frågade varför man skall skilja ut de tjänstemän som verkar på den kommunala sektorn. Jag vill då genmäla att vi tack vare den lagstiftning som skett rörande förhållandena på arbetsmarknaden har fått regler som redan nu tillämpas. Det systemet fungerar bra, och då finns det inte någon anledning att bryta sönder det och gå tillbaka till någonting som är att hänföra till en äldre rättsuppfattning.

När det gäller reservationen 2 säger fru Lindquist att ett genomförande av propositionens förslag skulle skapa en viss osäkerhet för fullmakts-havarna. Jag vill då erinra om att reservanternas just i reservationen 2 anför följande: "De i propositionen framlagda förslagen torde från den enskilde tjänstemannens synpunkt innebära rimliga garantier för anställningstrygghet." Kvar skulle då stå riskerna ur allmän synpunkt. På den punkten säger reservanternas att förslagen synes innebära "en inte oväsentlig försvagning av de nuvarande garantierna". Även om reservanternas uppfattning i det stycket framförs med en viss försiktighet, vill jag dock för min del ifrågasätta om det finns reella skäl för ett dylikt påstående.

När de nuvarande reglerna för att skydda fullmaktshavarna mot ett godtyckligt skiljande från ett ämbete skapades, var samhället helt annorlunda. Det fanns då inga starka arbetstagarorganisationer som t. ex. SACO, och det fanns inte heller någon lag om förhandlingsrätt för tjänstemännen. Allt det där finns nu, och vi lever i en annan tid med stark insyn och kontroll från de anställdas organisationers sida i trygghets- och andra anställningsfrågor. Därtill kommer också den allmänna insyn som sker från pressens sida och naturligtvis också från JO. Därför kan inte jag förstå att de föreliggande förslagen skulle innebära någon försvagning av fullmaktshavarnas ställning och några risker ur rättssäkerhetssynpunkt.

Herr NYQUIST (fp):

Herr talman! Egentligen vore det frestande att närmare utveckla några synpunkter på den föreslagna nyordningens ändamål och därvid också granska de metoder som kommer till användning för att anpassa det föreslagna systemet för ämbetsansvar till den privata arbetsmarknadens regler – till övervägande del från en författningsreglering till en avtalsreglering.

Jag har emellertid funnit att förslaget på det hela taget innebär ett smidigt och rationellt system för tillgodoseende av rimliga skydds- och rättssäkerhetskrav för såväl den enskilt berörde befattningshavaren som den breda allmänheten. Och i de fall jag varit tveksam – det har i stort sett gällt de frågor som tidigare berörts av fru Lindquist – har utskottets

skrivning undanröjt några frågetecken och i varje fall i allt väsentligt fört åt sidan vissa principiella betänkligheter som jag har hyst. Endast på en punkt – då det gäller den fråga om motverkande av dubbelbestraffning som jag aktualiserat i motionen 2089 – har jag fortfarande vissa erinringar att göra, utan att jag dock slutligen reserverat mig.

Jag har alltså accepterat att merparten av kommunaltjänstemännen även framdeles får sina ansvarsfrågor avtalsmässigt reglerade. Till den del systemet hitintills tillämpats har det, som samtliga berörda personalorganisationer vidimerat, fungerat tillfredsställande. Det kommunala nämnd- och förtroendemannasystemet ger garantier för allmänhetens insyn och en noggrann övervakning av tjänstemännens verksamhet. Det närallgande politiska ansvaret främjar en fortlöpande kontroll från förtroendemannens sida.

Jag har också funnit det inte bara rimligt utan också nödvändigt att alla tjänstemän behandlas lika i processuellt hänseende, det må gälla frågan om fullföljd av talan mot disciplinbeslut eller frågan om rättegångskostnaderna i disciplinmål. Jag menar också att arbetsdomstolen bör kunna anpassa sina arbetsformer till att avse en verksamhet, som inte bara har förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare i centrum utan som också tar hänsyn till de allmänna skyddssynpunkterna.

Då det emellertid gäller dubbelbestraffningens problem – dvs. det förhållandet att en tjänsteman som har begått brott kan drabbas både av en påföljd utdömd av domstol och av disciplinär åtgärd beslutad av arbetsgivaren, t. ex. avskedande – kan jag inte frigöra mig från känslan av att vi lämnar fältet väl öppet för ett handlande alltför mycket från fall till fall. Jag antar att vi alla är överens om att man om möjligt bör undvika alla typer av dubbelbestraffning. Det borde i de flesta fall kunna räcka med att man drar in en legitimation, ett körkort, avskedar, etc. som en påföljd för begånget anknyttande brott. Eller tvärtom – ett av domstol utdömt straff borde i de flesta fall kunna konsumera andra typer av ingripanden, vidtagna av administrativa myndigheter eller arbetsgivare.

Denna allmänna inställning präglar i och för sig det föreslagna systemet. Brottsbalken 33:9 föreslås få den lydelsen att vid bestämmande av straff för brott av arbetstagare skall hänsyn tas till avskedande eller annan följd av brottet som är medgiven enligt arbetsavtalet eller enligt författning som gäller för anställningsförhållandet. Vidare kan böter eller disciplinstraff som eljest skulle ha ådömts helt efterges. Man kan alltså tänka sig en ren påföljdseftergift.

Så långt är allt gott och väl. Detsamma gäller den föreslagna bestämmelsen i statstjänstemannalagen, som man kan räkna med kommer att avtalsvägen tillämpas analogt för alla tjänstemän, att arbetsgivarens beslut om avskedande på grund av brott, sedan åtgärd vidtagits för åtal, ej får träffas förrän ansvarsfrågan slutligen prövats av allmän domstol.

Men här ligger också väl synliga de praktiska svårigheterna, innebärande ett oavvisligt kriminal- och personalpolitiskt krav på noggrann sam-

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

ordning av beslutade och tänkta åtgärder. Det är inte alltid säkert att en arbetsgivare fullföljer ett förhandsbesked om avskedanden under försättning av fällande dom. Tillkommande omständigheter kan innebära att avskedandet ersätts med t. ex. en omplacering inom företaget – en omständighet som måhända skulle ha påverkat domstolen i dess val av påföljd, om den känt till dispositionen. De allmänna skyddssynpunkterna kan med andra ord komma på mellanhand. Det kan väl inte heller uteslutas att arbetsgivaren efter en fällande dom vidtar en mer drastisk åtgärd än man i förstone hade tänkt sig.

Det kan å ena sidan alltså vara svårt för arbetsgivaren att bedöma avskedandefrågan innan brottmålet blivit slutligen avgjort, medan å andra sidan straffmätningen kan vålla den allmänna domstolen svårigheter så länge frågan om arbetstagarens avskedande är svävande. Föredragande departementschefen hyser inga farhågor för komplikationer som inte kan förekommas genom det samråd och den samordning som, så att säga, ligger i sakens natur. Jag har i min motion nr 2089 uttalat att jag inte delar den optimistiska syn som han uttrycker, såvida inte vissa garantier på lämpligt sätt kan ges för ett smidigt mer institutionellt samordningssystem. Jag menar helt enkelt att man allt framgent efter redaktionell anpassning borde behålla den nuvarande författningen om inhämtande av yttrande i brottmål. Det har inte berörts i utskottsbetänkandet, men enligt gällande kungl. kungörelse av den 6 november 1964 om inhämtande av myndighets yttrande i vissa mål rörande brott av ämbetsman m. fl. skall domstol i vissa mål rörande sådana brott då fråga är om suspension eller avsättning tillse att myndighet, under vilken den tilltalade lyder, får tillfälle att före målets avgörande yttra sig i anledning av åtalet, om så ej redan skett. – Det kan ju ha skett.

Ämbetsansvarskommittén lämnade ett förslag till kungörelse om offentlig arbetsgivares yttrande i vissa brottmål, varigenom det skulle åligga den tilltalades arbetsgivare att på begäran av domstol yttra sig i anledning av åtalet.

Ehuru det nu inte är klart uttryckt i propositionen har jag inte kunnat finna annat än att 1964 års kungörelse upphävs genom bifall till propositionen. Det står ingenstans. Inte heller ämbetsansvarskommitténs förslag om arbetsgivares skyldighet att yttra sig ingår i det nya systemet.

Enligt departementschefen är det inte nödvändigt att uttryckligen ålägga domstol skyldighet att inhämta yttrande från arbetsgivaren i avskedandefrågan innan brottmålet avgörs. Domstol är, säger föredragande statsrådet, enligt allmänna processuella principer skyldig att självmant verka för att omständigheter som kan vara till förmån för den tilltalade blir utredda. Det låter sig ju sägas. Men det uttalandet är ingen självklar garanti för att så kommer att ske. Dessutom är det inte bara den tilltalades intressen domstolen har att beakta utan även det allmänna skyddsinteresset. Jag menar att det inte hade skadat att ha kvar skyldigheten att alltid införda yttrande från arbetsgivaren. Emellertid har jag nöjt mig med utskottets positiva skrivning: "Lämpligheten av en undantagslös

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

skyldighet för domstolarna att inhämta yttrande — — — bör emellertid noga övervägas.” och att utvecklingen bör ”följas med uppmärksamhet så att om behov därav visar sig föreligga erforderliga åtgärder blir vidtagna”.

I sammanhanget bör en missuppfattning klaras upp. Den invändningen har gjorts mot mitt förslag om författningsreglering i samordningsfrågan att man måhända den vägen skulle kunna träda domstolarnas självständighet för när. Utskottsbetänkandet har också passusen: ”Domstolarnas självständighet i den dömande verksamheten bör också beaktas i sammanhanget.” Herr Larfors gjorde också en hänvisning till det uttalandet i sitt inlägg. Självfallet har något sådant inte föresvävat mig, utan endast en prolongering av gällande ordning, som — såvitt jag vet — inte uppfattats som någon som helst otillbörlig inblandning i domstolarnas dömande verksamhet.

Slutligen endast några ord om en anknytande fråga, som på ett intressant sätt berörs i ett remissyttrande från hovrätten för Nedre Norrland. Hovrätten pekar på de praktiska svårigheter som jag berört och anger två tänkbara lösningar. Den ena innebär att domstolen efter ett inledande skede av huvudförhandlingen får ta ståndpunkt i själva sakfrågan, med andra ord avge en sakerförklaring, och först därefter inhämta yttrande av arbetsgivaren. Den andra lösningen, som enligt hovrätten är för omständig — och det är den —, skulle innebära att en domstol skulle kunna ta upp påföljdsfrågan ånyo om arbetsgivarens åtgärd ej anses tillfyllest. Jag har själv stor sympati för det första alternativet, som innebär ett etappsystem av anglosaxiskt mönster: Först ett ställningstagande i skuldfrågan. Därefter, endast om man funnit den tilltalade skyldig, tas påföljdsfrågan upp. På det sättet blandar man inte ihop skuld- och påföljdsfrågan. Tidigare brott eller något slags vård får alltså inte påverka bedömningen av skuldfrågan. En onödig behandling av skuldfrågan undviks i de fall vederbörande inte fälls för det brott han åtalats för.

Men denna ordning är ju i varje fall f. n. främmande för det svenska rättssystemet och kan inte införas för endast en typ av mål. Jag tror dock att etappsystemet kommer att vinna terräng i takt med kraven på ökad rättssäkerhet och ett mera samordnat kriminal- och socialpolitiskt påföljdssystem.

Med dessa påpekanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Jag avser att i detta mitt anförande beröra de frågor som behandlas i motionerna 2054 och 2099, båda väckta av Bertil Jonasson och mig. Motionerna har väckts i anledning av propositionen 78 angående ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet samt i anledning av propositionen 87 om riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxering i första instans. Det finns nämligen när det gäller ansvarsfrågor också en tredje part, som bör vara med i bilden, nämligen den enskilde — allmänheten.

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktio-  
närer i offentlig  
verksamhet*

Vad jag närmast tänkt beröra är skatteärendena. Syftet med motionerna är nämligen att *stärka* den enskildes möjligheter att hävda sig gentemot de organ, som man kan komma i beröring med i taxeringsssammanhang. Att detta är en viktig och angelägen fråga finns det all anledning att understryka. Rättvis- och rättssäkerhetsaspekterna är utomordentligt viktiga också när det gäller skatte- och taxeringsfrågor för den enskilde medborgaren. Avsikten är inte på något sätt att försvara dem som gör sig skyldiga till skattefusk. Brott på detta område bör liksom brott och lagöverträdelser på övriga områden fördömas och bestraffas.

Dock bör det sägas här att det finns en tendens att allmänintressets företrädare på skatte- och taxeringsområdet lätt glömmer den enskildes rätt och rättssäkerhet. Den som betvivlar att så är förhållandet bör lämpligen läsa justitiebudsministrarnas ämbetsberättelser för de senaste åren. Det är i långa stycken en både häpnadsväckande och skrämmande läsning om den enskildes svårigheter att få sin rätt beaktad och hävdad. Propositionerna 78 och 87 liksom betänkandena från justitiekommittén och skatteutskottet i anledning härav belyser den nuvarande ordningen och de förändringar som föreslås. Jag hänvisar till detta material.

I motionerna påpekas det märkliga förhållandet att ordförande och ledamöter i taxeringsnämnd är fria från ansvar för åsatta taxeringar. Ansvarsfriheten var tidigare grundlagsskyddad genom 113 § i den gamla regeringsformen. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i den nya regeringsformen. Dock säger justitieministern i propositionen 78 att stadgandet om ansvar för vårdslös myndighetsutövning tills vidare *inte* skall tillämpas i fråga om beslut angående taxering som fattas av taxeringsnämnd. Endast när det gäller uppsåtliga förfaranden, som leder till fel i taxeringsarbetet, skall taxeringsledamöter vara underkastade samma ansvar som andra befattningshavare.

Frågan om ansvarsförhållandet för den enskilde hänger nära samman med det ansvar, som man kan ålägga ordföranden och ledamöter i taxeringsnämnder. Skatteutskottet säger i sitt betänkande nr 31 att den nyordning som skall ske, inte skall försvaga den enskildes rättssäkerhet, utan tvärtom skall en effektivare granskning och ett effektivare arbete åstadkomma ökad likformighet och rättvisa vid taxeringen. Vidare hävdar man: "De skatteskyldigas situation kommer dessutom att avsevärt förbättras i nu aktuellt hänseende genom det ökade lekmannainflytandet i taxeringsnämnderna och den utbildnings-, informations- och rådgivningsverksamhet, som länsstyrelsernas taxeringsenhet och granskningsassistenterna skall bedriva."

Det låter naturligtvis bra. Men när inte samma ansvarsförhållande finns här som för övriga myndigheter måste man fråga sig, hur mycket dessa påpekanden från skatteutskottet egentligen är värda – detta om man ser saken ur den enskildes rättssäkerhetssynpunkt. Dessa frågor behandlas i justitiekommitténs betänkande nr 22.

Jag nämnde förut att ordförande och ledamöter i taxeringsnämnd inte kan ställas till ansvar för åsatta taxeringar. Här genomförs nu en reform

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

av taxeringsarbetet enligt proposition 87 om riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxering i första instans. När man studerar det aktstycket närmare, har man ändå anledning att ställa frågan, om inte möjligheter till sanktion mot taxeringsmän ändå måste prövas.

Motionerna som vi har väckt går ut på att ansvarsförhållandena för befattningshavare i taxeringsorganisationen vid oriktig myndighetsutövning skall utredas. Utskottet erinrar med anledning härav om departementschefens uttalande att frågan om taxeringsmäns ansvar för vårdslös myndighetsutövning bör anstå t. v. och tas upp på nytt i samband med den närmare utformningen av den nya taxeringsorganisationen. Utskottet säger sig dela denna uppfattning och tillägger att det "vill härutöver framhålla att den som inte utövar myndighet men i underordnad ställning bereder ärende, t. ex. en tjänsteman som medverkar vid taxeringsnämnds granskningsarbete, kan drabbas av ansvar för medverkan till myndighetsmissbruk eller vårdslös myndighetsutövning om han genom fel eller försummelse under ärendets handläggning förorsakar ett oriktigt resultat som medför förfång eller otillbörlig förmån för det allmänna eller någon enskild".

Får jag ställa frågan: Vad innebär skrivningen "kan drabbas av ansvar"? Hur skall det ske? Det framgår inte av utskottets skrivning på den här punkten.

Vidare skriver utskottet att i samband med "ett oriktigt resultat som medför förfång eller otillbörlig förmån för det allmänna eller någon enskild" skall det också kunna tas upp till prövning om vederbörande skall ställas till ansvar. Får jag också här ställa frågan: Hur skall det kunna ske? Vilken bevisföring skall man kunna åstadkomma?

Det ligger nära till hands att från denna frågeställning gå över till saken för den enskilde, för den som möter taxeringsmyndigheter som gör ingripanden i en deklARATION. Om en avvikelse är felaktig, vilka möjligheter har man då att få rättelse?

Enligt 65 § taxeringsförordningen åligger det taxeringsmyndighet att se till, att man motiverar ifrågasatt avvikelse ordentligt, dvs. på ett sådant sätt att vederbörande deklarerant kan få klart för sig vad det verkligen gäller. Tyvärr visar den praktiska erfarenheten – inte minst samtal med kammarkamrater har bekräftat detta – att det syndas åtskilligt i det fallet.

Jag vill, liksom justitieombudsmannen, med skärpa betona, att meddelade avvikelser skall ordentligt motiveras av taxeringsnämnderna vid avvikelse från deklARATION. Det finns all anledning att herrar taxeringsordförande och taxeringsnämndsledamöter observerar justitieombudsmannens uttalanden om fullständiga motiveringar.

Herr talman! Jag ber att få erinra om att låginkomstutredningen redovisade att ett stort antal människor kände sig utlämnade när det gällde kontakten med myndigheter. Man visste inte vart man skulle vända sig för att få hjälp, hur man skulle bära sig åt eller vilka vägar man skulle gå. Det råder inga tvivel om att detta förhållande gäller framför allt vid skattemål. Ofullständiga besked från skattemyndigheterna om

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

avvikelser medför dessutom bekymmer för deklaranterna när det gäller att få rättelse. Detta tar tid, och det kostar pengar. På många håll finns det hos skattemyndigheterna också en tendens att anse, att den enskilde deklaranterna alltid har fel.

Det är från dessa utgångspunkter man måste ställa frågan: Vilka möjligheter har deklaranterna att kräva ansvar för begångna fel på dessa områden? Jag vill gärna hålla med om att skattemyndigheterna har svåra och grannliga uppgifter. Jag har emellertid mångårig erfarenhet som kronobud i en taxeringsnämnd, och jag lärde mig där att ordentligt motiverade avvikelser kunde accepteras och att de ytterst sällan föranledde överklagelser och besvär.

Vilka möjligheter har då en deklarent att få rättelse i högre instans? År 1975 finns det redovisat i justitiebudsmanens berättelse hur en lokal skattemyndighet helt enkelt dömde ut skattetillägg i ett stort antal fall därför att de yrkanden om avdrag som deklaranterna hade gjort inte godkänts av vederbörande taxeringsnämnd. För mellanskillnaden i taxeringsbeloppet som uppstod efter taxeringsnämndens höjning av deklarationsbeloppet utdömdes skattetillägg. Detta skedde helt i strid med gällande författning, vilket justitiebudsmanen också påpekade. Sedan kommer det märkliga: Dessa enskilda deklaranter som blev ålagda att betala skattetillägg och som hade svårt att få rättelse fick uppleva att den ansvarige befattningshavaren hos den lokala skattemyndigheten fick en allvarlig erinran om vikten av att han skulle följa gällande bestämmelser. Att det räckte med detta motiverades med att det förelåg ett flertal förmildrande omständigheter. I detta sammanhang frågar jag mig, herr talman, hur det kan komma sig att man i ett fall när en myndighet utövar sitt ämbete på ett felaktigt sätt, kan leta rätt på en lång rad förmildrande omständigheter, medan man knappast någon gång finner förmildrande omständigheter när det gäller en enskild deklarent som försöker att få rättelse i en deklARATIONSTVIST.

Nu kan man säga att det finns möjlighet att klaga hos högre instans. Man kan klaga hos länsskatterätten och hos kammarrätten. Det finns i Svensk Skattetidning nr 1-2 för i år en mycket intressant artikel, som jag faktiskt skulle vilja rekommendera för studium om "den nya skattedomstolen". Författaren frågar sig vilka möjligheter det över huvud taget finns att få rätt med de arbetsmetoder som man ofta har i en skattedomstol i dag. Herr talman: En sak är att ha rätt, en annan sak är att få rätt. Den frågeställningen måste man faktiskt göra när man tar del av den arbetsordning som enligt den nämnda artikeln råder i en skattedomstol.

Jag vill också ta upp ett annat fall från en länsskatterätt där vederbörande länsråd går in med mycket starka krav mot en deklarent. När man tar del av den utredning som ligger bakom detta fall finner man att myndigheten försöker pressa vederbörande deklarent att göra medgivanden, som det inte finns underlag för. Man måste då fråga sig: Var finns rättsaspekten över huvud taget, när man på ett tendentiöst sätt

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

redovisar de uppgifter som är till nackdel för deklaramenten och utelämnar uppgifter som är till förmån för deklaramenten?

Nu är detta ärende överlämnat till justitieombudsmannen för granskning, och det är nödvändigt. Visst kan det sägas att man kan få rätt i kammarrätten. Tyvärr är det på det sättet att det dröjer lång tid, och för mer än en deklarament har denna långa tidsomgång fört med sig stora svårigheter. Det är också en rättssäkerhetsfråga.

Jag är medveten om, herr talman, att det här är svåra och ömtåliga områden och att många besvärliga spörsmål uppkommer. Men när man tar del av vad som sker kan man konstatera att det är en mängd fel som aldrig kommer under granskning. Herr talman, det är nödvändigt med omsorg och varsamhet i skatte- och taxeringsfrågor med hänsyn till den enskilda människan. Jag ifrågasätter – och det har vi också gjort i vår motion 2054 – om det inte ändock behövs klarare regler om ansvar för funktionärer inom taxeringsorganisationen, en klarare redovisning av ansvarsfördelningen när det gäller frågan om taxeringsarbetet på alla nivåer.

Til syvende og sidst är ändock frågan: Hur skall man kunna hävda den enskilda människans rätt i detta sammanhang? Det är angeläget att se till att lagar och förordningar och myndigheters ingrepp fungerar på ett sådant sätt att allmänheten icke förlorar förtroendet för de myndigheter som den har att möta.

Det är från den utgångspunkten, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till motionen 2054.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Jag är medveten om att det både från den kommunala arbetsgivarens sida och från de kommunala arbetstagarorganisationer har sagts vid beredningen av detta ärende att de avtalsreglerade disciplinbestämmelser som man har på det kommunala arbetsområdet fungerat väl. Därför skall jag inte heller kritisera herr Larfors när han säger att han tycker att den moderata motionen verkar som ett sorts missstroende mot kommunerna eller mot de kommunala arbetstagarorganisationerna, för det ligger väldigt nära till hands att uppfatta den på det sättet.

Nu är emellertid inte saken riktigt så enkel som man i förstone kanske tror, för en kommunal avtalsrörelse liksom en statlig avtalsrörelse gäller ju så väldigt många disparata ting. Man förhandlar inte bara om löner och lönetillägg, utan man går in i detaljer, i reglementsbestämmelser, och man går alltså även in i detaljer när det gäller t. ex. disciplinreglerna.

Jag kan gott säga att jag av erfarenhet vet hur svårt det kan vara att hålla emot när det gäller exempelvis en från arbetsgivarsidan önskad ändring i en reglementsbestämmelse, då förslaget i lönehänseende ser relativt hyggligt ut. Jag vill inte påstå att arbetsgivaren bär sig särskilt illa åt, men man kan ju ha olika värderingar på arbetstagarorganisationens sida och arbetsgivarsidan. Det kan accepteras när det gäller ett allmän lönereglemente eller någonting i den stilen. När man kommer över till den

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

mycket speciella del som handlar om disciplinbestämmelser menar jag däremot att man får tänka sig väldigt noga för. Det är ju inte bara förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren som regleras med disciplinbestämmelserna, utan den stora allmänheten som är beroende av den verksamhet kommunen eller staten bedriver har också intresse av att disciplinreglerna är utformade så att de tillgodoser den enskilda människans intressen. Det var väl litet grand av det som herr Carlsson i Vikmanshyttan menade att man måste tänka på när utformar bestämmelserna.

Det är därför inte någon misstro mot de kommunala myndigheterna eller mot den kommunala förhandlaren på arbetsgivar- eller arbetstagsidan när man från moderat håll har reserverat sig och tycker att det i stället bör finnas en disciplinregel, utan det är en önskan att få in en sådan här speciell lagstiftning – om vi nu skall kalla den så – under en allmän bedömning, där det inte är förhandlingparter som bestämmer utformningen.

Jag är väl medveten om att jag trampar både arbetsgivare och arbetstagare på tårna när jag säger detta, men jag tycker det är nödvändigt att framhålla att här ligger ett allmänt intresse i botten, som man aldrig kan förhandla om.

Herr LARFORS (s):

Herr talman! Herr Carlsson i Vikmanshyttan talade mera om skatteutskottets betänkande nr 31 än om justitieutskottets betänkande nr 22, som vi behandlar just i kväll. Detta kan ha sin naturliga förklaring med tanke på att herr Carlsson tillsammans med herr Jonasson har väckt en motion som är ganska närbesläktad med både det ärende som justitieutskottet här behandlar och det ärende som skatteutskottet behandlar i sitt betänkande nr 31.

När herr Carlsson talade om vad JO anfört i en hel del fall tyckte jag mig därav kunna konstatera att det förslag som nu framlagts om riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxeringen i första instans är mycket välbefogat. Jag uppfattar det som en del av svaret på den kritik som herr Carlsson riktade mot det som har varit. Men här är det bara fråga om riktlinjer som vi skall ta ställning till under morgondagen i anledning av propositionen 87. Därefter kommer utarbetandet av de regler och föreskrifter som skall tillämpas ute på fältet.

Mot den bakgrunden tycker jag också att justitieutskottet har kommit fram till ett riktigt beslut. Vi har i utskottet fattat herr Carlssons motion på det sättet att han vill ha en utredning som syftar till att utöver begreppet oriktig myndighetsutövning också skall införas begreppet vårdslös myndighetsutövning för de personer som arbetar på taxeringsområdet. Men det är väl litet för tidigt att beställa en sådan utredning innan man har klart för sig hur det kommer att bli, hur pass mycket av taxeringsarbetet som kommer att utföras av tjänstemän osv. Därför måste det vara riktigt med den slutsatsen som utskottet har kommit till, nämligen att man

f. n. inte skall vidta någon åtgärd utan att denna fråga skall tas upp i samband med den fortsatta behandlingen av ändrade regler för skatteadministrationen och taxeringen i första instans.

Som jag sade inledningsvis hör väl det som herr Carlsson anförde mera hemma i skatteutskottet, och jag förmodar att de frågorna kommer upp till debatt när skatteutskottets betänkande behandlas under morgondagen. Men herr Carlsson frågade också vad de ord betyder som står på s. 109 i utskottets betänkande, nämligen "kan drabbas av ansvar". Som jag fattar det kan den tjänsteman, som medverkar i taxeringsnämndens granskningsarbete på sådant sätt att en felaktig handläggning av ett ärende förorsakar ett oriktigt resultat, ställas till ansvar för medverkan till myndighetsmissbruk. Om herr Carlsson i Vikmanshyttan menar att jag skall ge något konkret exempel på det, så kan jag inte göra det i kväll, men jag har i alla fall angett min tolkning.

Herr Lidgard kom in på ett helt annat område, nämligen om disciplinregler för kommunala tjänstemän skall fastställas genom avtalsförhandlingar eller om det skall ske genom lagstiftning. Herr Lidgard talade om det stora fält på vilket man arbetar vid kommunala förhandlingar, och hans beskrivning är riktig. Jag vet att herr Lidgard ingalunda är okunnig om att kommunala förhandlingar liksom andra förhandlingar inte bara gäller löner. Det kan handla om anställningsförmåner men också de skyldigheter som tjänstemännen har gentemot arbetsgivaren och allmänheten. Det brukar sammanfattas i allmänna bestämmelser för olika tjänstemannagrupper.

Jag anser att man i ett så öppet och demokratiskt samhälle som vårt skall kunna anförtro arbetstagarna och – i det här fallet – de kommunala arbetsgivarna att förhandla också om dessa ting. Det var skillnad förr i tiden, då vi hade ett annat samhälle. Då fanns inte avtalspartner som kunde förhandla med varandra om rättigheter och skyldigheter med bindande verkan. När det dessutom från olika håll talas om att ordningen med avtalsreglerat disciplinansvar fungerar bra, anser jag det knappast finns någon anledning att ändra på det.

Herr Lidgard nämnde att vad som anförs i motionen från moderaternas sida inte var något misstroende. Det var mycket angenämt att få höra det, men jag fattar ändå herr Lidgard så att han vill begränsa förhandlingsutrymmet för arbetstagarnas organisationer.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Jag skall inte gå i polemik mot utskottets talesman. När emellertid herr Larfors säger att jag har berört ärenden som egentligen hör till skatteutskottet, vill jag bara erinra om att justitieutskottet i sin skrivning i vissa sammanhang hänvisar till skatteutskottet likaväl som skatteutskottet hänvisar till justitieutskottet. Dessa frågor går med andra ord i en del avseenden in i varandra och borde rimligen ha behandlats i ett sammanhang. Då hade vi kanske fått en bättre samordning av diskussionen.

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet*

Jag har valt att i riksdagens elfte timme begränsa mig till att ta upp frågan i samband med behandlingen av justitieutskottets betänkande, därför att frågan om ansvars utkrävande av funktionärer i offentlig verksamhet sammanhänger, som jag inledningsvis sade i mitt första anförande, med rättvisa och rättssäkerhet för allmänheten, för den enskilda människan. Man kommer inte ifrån att ämbetsutövningen ofta är avgörande för den enskilda människan och rättssäkerheten. Det är från den utgångspunkten som jag anser det riktigt att diskutera den här problematiken i samband med behandlingen av justitieutskottets betänkande nr 22.

Får jag till detta säga, herr talman, att jag tror det finns anledning att verkligen beakta de synpunkter som jag framförde redan i mitt tidigare anförande när man nu skall gå vidare i detta arbete. Det är en väsentlig fråga just för de enskilda människorna i vårt land, de medborgare som ändå funktionärer i offentlig tjänst skall tjäna på olika sätt.

Överläggningen var härmed slutad.

*Punkten 1*

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 2*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fru Kristensson och fru Lindquist, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lindquist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 22 punkten 2 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Kristensson och fru Lindquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lindquist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261  
Nej - 47

*Punkten 3*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2054 av herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Jonasson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

#### *Punkten 4*

Utskottets hemställan bifölls.

#### *Punkten 5*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Kristensson och fru Lindquist, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Lindquist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 22 punkten 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Kristensson och fru Lindquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lindquist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259  
Nej - 48  
Avstår - 2

#### *Punkterna 6-17*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

#### **§ 4 Föredrogs**

Justitieutskottets betänkande

Nr 23 med anledning av propositionen 1975:106 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Utskottets hemställan bifölls.

#### **§ 5 Vräkning av hyresgäst**

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 22 med anledning av motion om översyn av bestämmelserna om vräkning av hyresgäst.

I detta betänkande behandlades motionen 1975:1140 av herr Lindkvist (s) och fru Theorin (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en sådan översyn av bestämmelserna i hyreslagen som syftade till att förhindra vräkning från bostäder i enlighet med vad i motionen anförts.

**Nr 94**

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Vräkning av  
hyresgäst*

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Vräkning av  
hyresgäst*

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1140.

Reservation hade avgivits av herrar Lidgard (m) och Winberg (m) som ansett att utskottets yttrande skulle ha av reservanternas föreslagen lydelse.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Såvitt på mig ankommer skall detta bli en mycket kort affär. Utskottet är i detta ärende överens i sakfrågan, nämligen att avstyrka den motion som vi har behandlat och som gäller en översyn av bestämmelserna i hyreslagen i syfte att förhindra vräkning från bostäder i vissa fall. Sedan har vi delat oss något i fråga om motiveringen. Som kammararens ärade ledamöter kanske har sett är det en utomordentligt kort reservation som herr Winberg och jag har fogat vid betänkandet. Vi har bara menat att man skulle sätta punkt något tidigare än vad majoriteten har tyckt.

Vi anser för vår del att det borde ha räckt med den motivering som finns för att motionen skall avstyrkas. Allt väsentligt i frågan sägs på en sida, där man talar om att de senaste årens reformer inom hyreslagstiftningen har givit hyresgästerna en väsentligt starkare ställning i förhållande till hyresvärderna än vad de tidigare har haft. "Mot denna bakgrund", säger utskottet, "anser utskottet att något egentligt behov av översyn av hyreslagstiftningen i det hänseende motionärerna åsyftat f. n. inte kan anses föreligga."

Där tycker vi att man kan sätta punkt och gå direkt på avstyrkandet. Det har nu majoriteten inte gjort, utan den har gått litet längre och fångat in en tanke i ett remissyttrande som utskottet har fått från riksskatteverket, där ytterligare en del synpunkter tas upp. Jag skall gärna hålla med om att de ligger så att säga i motionens riktning, men jag menar att riksskatteverkets synpunkter redan för länge sedan kommit till regeringens kännedom. Riksskatteverket lät nämligen lagutskottet veta vad man hade sagt i ett remissyttrande över lagberedningens betänkande, Utsökningsrätt XII, som f. n. är föremål för beredning inom regeringen och som riksdagen kommer att få i form av ett lagförslag. Vi tycker att man kan vänta på det utan att ge några anvisningar till regeringen om vad den skall göra. När regeringens proposition föreligger är det fritt fram för alla möjliga olika synpunkter. Det är ett normalt sätt att arbeta i riksdagen och vi har, herr talman, tyckt att vi skulle hålla på det.

Jag yrkar bifall till vår lilla reservation. Jag skall kanske samtidigt säga att jag inte avser att begära votering. Det är verkligen inget stort ärende det är fråga om.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Det är en mycket besynnerlig reservation som herr Lidgard talade för. Det hela är inte riktigt så enkelt som han säger. Motionen

av fru Theorin och herr Lindkvist åsyftade just att reglerna för vräkning skulle ändras så att man slapp att kasta ut familjer med barn, bohag och allting.

Sedan hade motionen olyckligtvis fått fel kläm. Man ville ändra hyreslagstiftningen. Det skall avslås. Men att helt bortse från det goda syftet med motionen är ingenting annat än moderat brist på socialt samvete. Här gäller det verkligen att förhindra tragedier. Utan att det skulle vara till men för någon skulle man ge litet extra rådrum för den exekutiva myndigheten att samråda med sociala myndigheter för att se till att dessa stackars människor fick en annan bostad. Då har de moderata representanterna krupit bakom en formalism bara för att slippa att gå med på denna mycket framsynta majoritetsskrivning. Det är ju rätt bra att man gör detta så att vi ser var man står i sociala frågor. På det sättet kan vi välkomna reservationen.

Jag skall, herr talman, helt kort yrka bifall till den mycket framsynta majoritetsskrivningen.

Herr LIDGARD (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste säga att herr Sjöholms hjärta rusat i väg med hans förstånd när han försökte väga in någon sorts djupare social filosofi i detta rent tekniska ärende. Jag betackar mig verkligen för detta.

Herr Sjöholm är ju normalt känd för sitt jultomteri, men det är inte detta som skall leda riksdagens beslut utan det är fakta i sammanhanget. Och fakta i det här ärendet är, att den fråga utskottet har tagit upp redan är föremål för regeringens bedömning.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vems förstånd som har rusat i väg när man börjar tala om jultomteri nu i maj månad det får kammaren själv avgöra.

Det är så typiskt att herr Lidgard framhärdar. För moderaterna är det en rent teknisk fråga om man vräker ut folk på grund av ekonomisk oförmåga. Det var precis vad jag sade. Herr Lidgard hade kunnat instämma i mitt anförande så hade vi förkortat diskussionen.

Herr LIDGARD (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är faktiskt inte på det sättet att man utan vidare vräker ut folk för att de inte betalt hyran. Herr Sjöholm vet mycket väl från sitt eget yrke att här finns rådrum. Det är sagt i utskottsberäkandet att det råder ett gott förhållande mellan olika myndigheter vid behandlingen av sådana här ärenden. Jag tycker att det räcker.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är litet löjligt när herr Lidgard ifrågasätter vem som vet mest om vräkning, herr Lidgard själv eller jag. Jag har faktiskt haft den tunga plikten att meddela beslut om sådana här vräkningar. Jag tror inte att herr Lidgard någonsin blivit vräkt själv.

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Vräkning av  
hyresgäst*

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Lidgard anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr HAMMARBERG (s):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i den direkta trötan mellan herr Lidgard och herr Sjöholm, men låt mig ändå erinra om att herr Lidgards uttalande att vi i utskottet är överens i sakfrågan verkligen är en sanning med modifikation. Vi är överens i utskottet om att hyresregleringslagen genom de senaste årens reformarbete har fått en utformning, som innebär större trygghet för hyresgästerna i vräkningsförhållanden än de har haft tidigare. Men när vi kommer in på de sociala verkningarna av vräkningsförfarandet är vi inte överens längre.

Herr Lidgard påpekade för herr Sjöholm att det redan nu finns ett mycket gott samarbete med de sociala myndigheterna för att förhindra sociala skadeverkningar vid vräkningsförfaranden. Det stämmer, men, herr Lidgard, det som utskottet konstaterar på den punkten vill ni och herr Winberg i er reservation ta bort. Ni vill ta bort den del av motiveringen som börjar på s. 14 med orden "Om man". I de stycken som ni således vill ta bort finns vårt konstaterande att samarbetet redan nu är gott mellan de sociala myndigheterna och de som är tvungna att syssla med verkställighet av vräkningar.

Låt mig också erinra om att det i den del av motiveringen som moderaterna vill ta bort finns två väsentliga påpekanden som utskottsmajoriteten har velat göra. Det ena gäller möjligheten för kronofogdemyndighet att vid vräkningar ge längre anstånd än f. n. – en vecka och om synnerliga skäl föreligger fyra veckor. Vi har understrukit i vår motivering att den möjligheten bör vidgas.

Vi har vidare i utskottsmajoritetens motivering tagit upp det ganska unika förhållande som råder att en vräkningsdom inte preskriberas och menat att så bör ske.

Vi har också pekat på det fortsatta reformarbetet med en ny utsökningsbalk, vilket herr Lidgard tog upp i sitt inlägg, och understrukit att man vid detta arbete bör ta hänsyn till dessa synpunkter. Under utskottsarbetet fick vi vetskap om att den nya utsökningsbalk som nu förbereds inom justitiedepartementet inte väntas träda i kraft förrän tidigast år 1979. Om det kan dröja så länge, sade vi oss inom utskottsmajoriteten, ligger det mycket i vad riksskatteverket framhållit om möjligheten att redan tidigare bryta ut de två frågorna om anstånd och preskription för att ta upp dem i en provisorisk lagstiftning i väntan på den utsökningsbalk som skall vara betydligt reviderad i slutet av 1970-talet, och vi har uttalat att möjligheten till en sådan provisorisk lagstiftning bör prövas.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan i dess betänkande nr 22.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen av herrar Lidgard och Winberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

## § 6 Avbrytande av ekonomiska förbindelser med Sydafrika

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 9 med anledning av motioner om avbrytande av ekonomiska förbindelser med Sydafrika.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975:331 av herrar Olsson i Kil (fp) och Ahlmark (fp), vari föreslagits att riksdagen som sin uppfattning uttalade att svenska ekonomiska förbindelser med Sydafrika utgjorde ett stöd till det orättfärdiga sydafrikanska samhällssystemet och att riksdagen därför uppmanade svenska företag att avveckla sina intressen i och förbindelser med Sydafrika, samt

1975:1152 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 2) föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om lagförslag innebärande förbud mot svenska investeringar i Sydafrika så länge rasförtrycket bestod,

2. att riksdagen skarpt fördömde svenska företags investeringar i och förbindelser med Sydafrika och krävde att de skyndsamt avvecklade dessa.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle anse motionen 1975:331 besvarad med vad utskottet anfört,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1152 såvitt nu var i fråga.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det har kommit ut en bok som heter Sydafrikas guldålder. Den har skrivits av Dagens Nyheters börskommentator Sven-Ivan Sundqvist.

Sundqvist säger följande i den här boken: De vita i Sydafrika har ett genomtänkt system för landets framtid. På ett plan en järnhård styrning av de svarta, på ett annat eftergifter åt dem. Man kommer aldrig att frivilligt ge de svarta rösträtt eller låta dem slippa passlagarna. Däremot kommer deras materiella villkor att förbättras i takt med att det vita systemet kräver bättre utbildning och högre prestationer av de svarta.

Den icke vita befolkningen i Sydafrika representerar 83 % av landets befolkning. Den är inte bara berövad allt inflytande, utan också utsatt för en förnedring som jag tror saknar motstycke i den övriga delen av världen. Det är genom det s. k. apartheidsystemet, som denna förnedring

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Avbrytande av  
ekonomiska  
förbindelser med  
Sydafrika*

utövas. Det innehåller en rad lagar som införts av den vita minoritetsklicken.

Vi har vetat om att vissa svenska företag etablerat sig i Sydafrika. Nu vet vi att denna verksamhet är mer omfattande än vad vi anat från början. Jag skall nämna 18 välkända svenska företag som är etablerade i Sydafrika. De 18 är: AGA, Alfa-Laval, ASEA, Atlas-Copco, Avesta, Boliden, Electrolux, ESAB, Fagersta, Incentive, Sandvik, SAS, SKF, STAB, Sälveån, Tetra Pak, Transatlantic och Volvo.

Varför befinner sig nu svenskt kapital i ett land med en rasistisk regim? Frågan är naturligtvis inte svår att svara på. Svenska kapitalister skiljer sig inte från exempelvis västtyska eller amerikanska. Det handlar i realiteten om att få höga vinster. I Sydafrika är villkoren för utländskt kapital gynnsamma. Svart arbetskraft finns i överflöd. Lönerna för svart arbetskraft är ungefär fyra fem gånger mindre än för vit. Sundqvist visar i sin bok att svenska företag även följer de av rasisterna rekommenderade lönerna. Det innebär att den icke vita befolkningen tvingas leva på svältgränsen. Men det mest avskyvärda är att svenskt kapital är ett direkt stöd åt rasistregimen och dess lagar, vilka följs till 100 % av de svenska företagen.

Det har nu satts i gång en kampanj mot de svenska företagen och deras behandling lönemässigt av den icke vita befolkningen i Sydafrika. Det är Ekumeniska nämnden, LO och TCO som dragit i gång den här kampanjen. Det är naturligtvis bra. Det fäster uppmärksamheten på rådande förhållanden i Sydafrika, men det kommer inte på något sätt att förändra rasismen och förtrycket.

Apartheidsystemet är inte främst en fråga om löneskillnader. Om man skjuter in sig på det, skjuter man in sig på ett symptom – inte på det ondas rot. Man försvagar inte rasismregimen genom att ställa det i och för sig berättigade kravet att svenska företag skall höja afrikanernas löner. Både svenska kyrkan, LO och TCO borde naturligtvis i stället ta upp kontakt med motståndsrörelsen i Sydafrika, ANC, och ge sitt bidrag till kampen mot apartheid i överensstämmelse med dess rekommendationer. De borde dessutom ansluta sig till kravet på att alla svenska investeringar i Sydafrika omedelbart förbjuds.

Kan svenska kyrkans försiktighet när det gäller svenska företags etableringar i Sydafrika bero på att kyrkan har aktier i svenska företag som är verksamma i Sydafrika? Världskyrkorådet har ju rekommenderat kyrkorna att göra sig av med sina aktier i företag som är verksamma i Sydafrika.

I motionen 1152 har vi ställt krav på ett lagförslag innebärande förbud mot svenska investeringar i Sydafrika så länge som rasförtrycket består. Utrikesutskottets enhälliga majoritet ställer sig helt avvisande till ett sådant förslag. Motiveringen som anförs är mer eller mindre krystad. Man säger från utrikesutskottets sida: "Försök att insätta sanktioner som saknar stöd av en eller flera av Sydafrikas huvudsakliga handelspartner skulle bli ineffektiva. De skulle kunna inleda Sydafrika i tron att landet

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Avbrytande av  
ekonomiska  
förbindelser med  
Sydafrika*

utan påföljd kan fortsätta sin raspolitik."

Vi från vpk har aldrig utgått ifrån att man skulle kunna övertyga Sydafrikas största understödjare med kapital, USA och England, att avbryta sina ekonomiska engagemang i detta land. Men ett svenskt initiativ skulle för det första resultera i att man ställde sig på de förtrycktas sida i Sydafrika. För det andra skulle det utgöra ett stöd för den opinion i världen som kräver bojkott av Sydafrika och därmed också en press på andra länders regeringar att vidta samma åtgärder som Sverige.

Utskottet säger vidare att sanktioner som inte har stöd i FN:s säkerhetsråd "kan vara oförenliga med internationella överenskommelser, t. ex. GATT-avtalet, varav Sverige är bundet". Denna formulering tyder på att utskottet inte på något sätt förvissat sig om att det förhåller sig på det sätt som utskottet säger. Jag utgår ifrån att det är möjligt för Sverige att vidta sanktioner mot Sydafrika. FN har vid ett flertal tillfällen fördömt rasismen och förtrycket i Sydafrika.

Utskottet anför också att det delar den svenska regeringens negativa syn på svenska investeringar i Sydafrika som kan uppfattas som ett stöd för landets rasåtskillnadspolitik. Jag anser att alla investeringar i Sydafrika är ett stöd för landets rasåtskillnadspolitik. Jag skulle vilja ifrågasätta regeringens och utskottets uttalade negativa attityder mot investeringar i Sydafrika. Jag vill hävda att det inte ligger allvar bakom dessa uttalanden. Det är nämligen så att Statsföretag etablerat sig tillsammans med sydafrikas störste kapitalist Harry Oppenheimer. I Statsföretags verksamhetsberättelse för 1973 står följande: "Inför en förestående expansion av Svenska Bromsbandsfabriken AB har uppgörelse träffats med Cape Asbestos, England om delägarskap (49 %)." Svenska Bromsbandsfabriken är sedan 1972 ett dotterbolag till Svetab, Svensk industrietablering AB, som ingår i Statsföretagsgruppen. Cape Asbestos har dotterbolag i Sydafrika som i sin tur är moderbolag till fyra gruvbolag. Detta bolag har Oppenheimer som ordförande. Vi vet också att den svenska statliga PK-banken stått och kanske fortfarande står som undergarant för Sydafrikalån i utlandet. Är det möjligen dessa den svenska regeringens affärer med Sydafrika som föranlett utskottets ovilja att tillmötesgå kraven i motionen 1152?

I kammaren delas nu ut ett stencilerat yrkande i anslutning till motionen 1152, vilket jag ber att få läsa in i kammarens protokoll. Jag yrkar alltså, herr talman,

att riksdagen hos regeringen hemställer om lagförslag innebärande förbud mot svenska investeringar i Sydafrika så länge rasförtrycket består; och

att riksdagen jämväl uttalar sig för en skyndsam avveckling av svenska företags redan verkställda investeringar.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Jag har med intresse lyssnat till herr Måbrinks kritiska analys då det gäller Sydafrika. Jag har inte för avsikt att polemisera mot

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Avbrytande av  
ekonomiska  
förbindelser med  
Sydafrika*

honom därför att hans analys på det hela taget är riktig. Det framgår också av utrikesutskottets betänkande att man från svensk sida är synnerligen kritisk mot den sydafrikanska regeringens apartheidpolitik.

Frågeställningen som vi och resten av den utvecklade världen står inför är vad som kan göras beträffande Sydafrika, och jag vill understryka att frågan är betydligt mera komplicerad än vad man skulle kunna tro när man lyssnar till herr Måbrink. Det är inte så enkelt att det bara är att bestämma sig för att vidta sanktioner. Det är alldeles riktigt vad som sägs i utrikesutskottets betänkande, nämligen att ensidiga beslut från svensk sida om vidtagande av sanktioner är ett slag i tomma luften. Ingenting finns att vinna med sådana åtgärder. Däremot skulle det naturligtvis vara av stort värde, om man kunde få ett beslut i FN och en allmän eller så gott som allmän uppslutning kring detta beslut från den utvecklade delen av världen. Jag vill erinra om att Sverige tidigare har deltagit i sanktioner mot ett annat land, Rhodesia, och förklarat att Sverige är berett att delta i sanktioner även mot Sydafrika, under förutsättning att sanktionsbeslutet får anslutning från andra länder i världen.

Vad kan entydiga ställningstaganden och sanktioner få för effekt på Sydafrika? Det är självklart att Sverige har möjligheter att vidta sanktioner på egen hand. Men vad får det för negativa följder för Sydafrika? Sveriges handel med Sydafrika är ytterst begränsad och påverkar inte alls den sydafrikanska ekonomin.

Jag har själv en gång på 1960-talet varit med om att genomföra en allmän bojkott gentemot sydafrikanska varor. Jag måste säga att den aktionen mest hade effekten att vi själva här i landet kände tillfredsställelse över att vi lyckades genomföra en sådan bojkott. Men vad hade den för effekt på Sydafrika? Ja, praktiskt taget ingen alls. Det är, menar jag, inte möjligt att upprepa sådana aktioner, ty vi gör oss själva större skada än vi kan åstadkomma på diktaturen i Sydafrika.

Svenska företag i Sydafrika, som delvis är producerande företag, inte minst inom den mekaniska verkstadsindustrin, sysselsätter ungefär 5 500 människor. Därtill kommer vår utrikeshandel med Sydafrika, där exporten 1974 uppgick till 591,5 miljoner, alltså en tämligen begränsad export. Importen är mycket mindre än så. Den stannar vid 113–114 miljoner. Vår handel med Sydafrika är alltså ytterst begränsad. Sydafrikas stora handelspartners är länder som Storbritannien, som även har stora investeringar i Sydafrika. För Storbritanniens del rör sig handeln med Sydafrika om mycket stora summor.

Jag vill understryka att vi egentligen skulle vilja medverka till att vidta åtgärder mot Sydafrika, ty där råder förhållanden som från svensk synpunkt måste sägas vara totalt förkastliga. Vi måste på allt sätt försöka stimulera till olika slags åtgärder, som kan hjälpa det sydafrikanska folket till bättre levnadsvillkor och naturligtvis också till ett demokratiskt styrelseskick. Men här kommer Förenta nationerna in i bilden. Det är viktigt att säga att beslut som verkligen skulle kunna få effekt måste fattas av Förenta nationerna, såsom skedde då det gällde Rhodesia. Den ordningen menar vi skall tillämpas även i fallet Sydafrika, och inte bara

när det gäller Sydafrika utan även när det gäller vissa andra, näraliggande stater i södra Afrika.

Sverige har naturligtvis möjlighet att driva de här frågorna i FN:s säkerhetsråd. Sverige är under detta och nästa år medlem av säkerhetsrådet vilket naturligtvis innebär att Sverige har ett särskilt stort ansvar för den politik som FN bedriver. Och Sverige är berett att i säkerhetsrådet driva sanktioner mot Sydafrika. Men ett villkor är att de närliggande sydafrikanska staterna själva är beredda till sanktioner mot den sydafrikanska unionen. Hittills har det inte varit på det sättet. De sydafrikanska länderna, exempelvis Angola och Moçambique, är ytterst försiktiga – inte därför att de gillar regimen i Sydafrika och den politik den bedriver, tvärtom, utan därför att de är så beroende av att ha förbindelser med Sydafrika att de inte vågar ta steget mot sanktioner och därmed bryta förbindelserna med Sydafrika. De behöver så innerligt väl ha de förbindelserna i den situation där de själva befinner sig.

Det är i den situationen som den svenska regeringen i säkerhetsrådet säger: Under de förhållandena kan vi inte nu gå in och driva frågan om sanktioner, om inte afrikanerna själva anser att det är möjligt att genomföra dem. Den tiden kanske kommer då afrikanerna också är beredda att driva sanktionsfrågan. Och då kommer inte den svenska regeringen att tveka om att vara med tillsammans med bl. a. andra industriländer i Europa.

Jag har velat säga det här därför att den politik som Sverige och andra länder bedriver är ganska viktig. Om det vore enkelt, om man kunde vidta så enkla åtgärder som herr Måbrink rekommenderar här, vore det inget större problem. Men tyvärr är det inte på det sättet. Jag instämmer emellertid helt när herr Måbrink säger att rasismen inte är en fråga om löneskillnader. Nej, naturligtvis inte. Löneskillnaderna som sådana är beklagliga, men även om man minskar löneskillnaderna i Sydafrika med några, eller kanske många, procent har man därmed inte raserat det omänskliga system som existerar i detta land.

Det är likadant med det herr Måbrink säger om – jag upprepar hans ord som de föll – att vi skall förbjuda svenska investeringar i Sydafrika. Ett sådant beslut – att vi skall förbjuda svenska investeringar – är ingen märkvärdighet att fatta rent tekniskt. Men problemet ligger i, om man skall fatta ett sådant beslut, att få effektivitet. Valutakontoret i Stockholm behöver faktiskt inte medge utförsel av valutor för att ett svenskt företag skall kunna investera i Sydafrika. Det är naturligtvis bekant för både herr Måbrink och andra att många av de svenska företag som arbetar internationellt inte bara i Sydafrika utan också på många andra håll i världen aldrig tar hem sina vinster. Och varför? Jo, de vill ha möjligheter att investera sina vinster i nya anläggningar, i förbättrade anläggningar osv., i Sydafrika och i andra länder.

Det där är inga nyheter, utan det är allmänt kända fakta.

Det finns över huvud taget anledning numera för den svenska regeringen att vara försiktig då det gäller att medge utförsel av svenska

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Avbrytande av  
ekonomiska  
förbindelser med  
Sydafrika*

valutor – dels därför att man aldrig riktigt har kontroll över hur sådant kapital används, dels därför att vi egentligen inte har råd med en valutaexport av den omfattning som vi hade under hela 1960-talet. Om jag skulle nämna den ungefärliga storleksordningen av valutaexporten under 1960-talet, skulle jag förvåna många av ledamöterna av denna riksdag. Så stora belopp är det fråga om.

Ett svenskt initiativ beror i hög grad – jag upprepar det – på de afrikanska grannländerna till Sydafrika. Är de beredda att i FN acceptera sanktioner och driva sådana, är också vi beredda att göra det. Det råder inget tvivel om det. Men däremot kan vi icke räkna med att få en total uppslutning ens från den demokratiska världen för en sådan politik. Det är knappast någonting som är så svårt i den internationella ekonomin och handeln som att få allmän uppslutning då det gäller sanktioner och åtgärder av det slaget. Vi har i utrikesutskottet försökt att se realistiskt på dessa frågor, även om utrikesutskottet i sitt betänkande har skrivit ganska skarpt i sitt fördömande av Sydafrika. Men det är något som man naturligtvis kan göra.

Nu yrkar herr Måbrink bifall till herr Hermanssons m. fl. motion 1152, där det yrkas att riksdagen hos regeringen skall hemställa om lagförslag innebärande förbud mot svenska investeringar i Sydafrika så länge rasförtrycket består och att riksdagen jämväl skall uttala sig för en skyndsam avveckling av svenska företags redan verkställda investeringar i Sydafrika. Jag menar att ett beslut av den svenska regeringen eller riksdagen, innebärande förbud mot att investera i Sydafrika, i första hand skulle vara ett beslut som tillfredsställde oss själva. Men det skulle skada Sydafrika väldigt litet.

Om alla svenska företag i Sydafrika drar sig tillbaka därifrån liksom också om vi förbjuder all handel med Sydafrika, står många länder redo att omedelbart överta det utrymme för handel med Sydafrika som därmed skapas. Vi behöver inte tveka om att det förhåller sig på det sättet. Därför vill jag upprepa att de åtgärder som skall vidtas bör grundas på beslut av Förenta nationerna och att det är Förenta nationerna som skall utnyttjas för aktioner i det syfte som vi önskar främja då det gäller ett land av den typ som det här är fråga om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utrikesutskottets hemställan och avslag på herr Måbrinks förslag.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Herr Arne Geijer i Stockholm talar väldigt mycket om handelsbojkott. Jag talade om företagsinvesteringar, vilket ju är ett vidare begrepp.

Nu säger herr Geijer att det inte skulle ge någonting om vi förbjöd svenska företag att investera i Sydafrika, eftersom de har fört ut så mycket kapital att de skulle klara sig ändå. Jag tror ändå inte att det är riktigt på det sättet. Om man införde en lag som förbjöd svenskt kapital att etablera sig i Sydafrika skulle det naturligtvis få en effekt, det är inget

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Avbrytande av  
ekonomiska  
förbindelser med  
Sydafrika*

tvivel om det.

Ett sådant förbud skulle skada sydafrikanerna, fortsätter herr Geijer. Ja, det skulle naturligtvis skada rasistregimen i Sydafrika. Det förhåller sig nämligen så, att de människor i Sydafrika som är utsatta för det här barbariska systemet har krävt att man skall vidta ekonomiska sanktioner mot apartheidregimen. Då bör vi väl också ställa oss på de förtrycktas sida i Sydafrika.

Och hur betraktar rasistregimen svenska investeringar i Sydafrika? Ett exempel: När SKF år 1972 överlämnade sitt tiomiljonte lager, tillverkat i Sydafrika, skrev sydafrikanska massmedia, alltså regeringsorgan, följande: "SKF är av mycket stor strategisk betydelse för Sydafrika." Det är ganska avslöjande för hur man där ser på saken. Jag menar alltså att om vi i Sverige tar initiativ till en lagstiftning om förbud mot investeringar i Sydafrika ställer vi oss på de förtrycktas sida, men ger också ett bidrag till den världsoption som ändå är verksam och som kräver just förbud mot sådana investeringar. Vi kan alltså genom ett sådant svenskt ställningstagande också pressa på regeringar i andra länder att vidta samma åtgärder.

Så talar herr Geijer om Rhodesia och nämner att i det fallet har vi en internationell bojkott. Men, herr Geijer, på grund av att svenska företag har etablerat sig i Sydafrika är också bojkotten av Rhodesia ihålig. Exempelvis Volvo, som nu producerar lastbilar i Sydafrika, kan kringgå den här internationella bojkotten, som Sverige deltar i, genom att från Sydafrika sälja lastbilar och personbilar till Rhodesia. SKF och ASEA kan göra på precis samma sätt osv. Genom att man har fritt fram för investeringar i Sydafrika kan man alltså kringgå bojkotten och sälja en massa varor till Rhodesia.

Herr Geijer kommenterar inte alls Statsföretags etablering tillsammans med sydafrikanskt kapital. Vilken är hans uppfattning i frågan? Skulle man inte kunna tänka sig att herr Geijer åtminstone i det fallet skulle kunna medverka till ett initiativ för att inte svensk statsföretagsamhet också hjälper och understöder rasistregimen i Sydafrika? Det skulle vara intressant att få höra herr Geijers uppfattning om den saken.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Måbrink sade vid ett par tillfällen att han tyckte att vi borde ställa oss på samma sida som den sydafrikanska befolkningen. Ja, naturligtvis skall vi göra det – det är ju också vad som sägs i utrikesutskottets betänkande. Jag skulle vilja säga att vi kunde vara beredda att gå ganska långt i våra åtgärder om vi bara hade en försäkran om att det vi beslutar får en praktisk effekt. Men om vi skulle skapa en lagstiftning som förbjuder företag att över huvud taget ha förbindelse med Sydafrika, utgår jag ifrån att man först och främst måste ha klart för sig att andra länder med likartade problem måste innefattas i en sådan lagstiftning. I det sammanhanget vill jag bara nämna Chile. Även om vi med det landet har mindre omfattande ekonomiska förbindelser

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Avbrytande av  
ekonomiska  
förbindelser med  
Sydafrika*

har vi där problem av likartad natur. Situationen är dessutom den att om svenska företag lämnar dessa länder hyser flertalet andra länder ingen tvekan att gå in och överta den verksamhet, de kunder och de affärsförbindelser våra företag arbetat upp. Det spelar därvidlag ingen roll om vi talar om västländer eller östländer; ty den gamla tesen om att i internationell handel existerar inga ideologiska motsättningar gäller och har gällt i alla tider, och den skulle komma att tillämpas även i en situation som den som råder i Sydafrika.

Sedan vill jag ta upp en annan fråga som herr Måbrink berörde, nämligen frågan om statliga företag. Jag måste erkänna att jag inte känner till det her: Måbrink nämnde om Statsföretag och bromsbandsfabriken, och jag kan därför inte kommentera detta. Däremot vet jag en del om Kreditbanken och de åtgärder som man där var på väg att vidta när det gällde dessa låneshistorier på den internationella marknaden. Jag försvarar inte alls detta; jag har själv stor andel i att det blev ett ingripande i rätt tid så att ärendet stoppades, och regeringen har en god ära i vad som skett. Denna händelse skulle jag vilja kalla för ett olycksfall i arbetet. I en stor bank kan sådana här saker hända när man har aningslösa tjänstemän som inte kan så mycket om politik men så mycket mer om bankteknik o. d. Jag kan således klart säga ifrån att jag inte på något sätt försvarar åtgärder av detta slag, och jag anser att svenska företag borde hålla sig för goda att bedriva en verksamhet av det slag som nu existerar i Sydafrika. Något förbud för våra företag att ha förbindelse med Sydafrika har inte införts, och jag kan inte se att det finns någon möjlighet att införa ett sådant. Men de svenska företagen borde själva ge akt på hur de bedriver sin affärsverksamhet i dessa länder, i synnerhet som deras verksamhet i allmänhet endast har en marginell betydelse utan några reella fördelar att tala om.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Vi kanske inte skall fortsätta den här diskussionen. Men herr Arne Geijer sade i sitt första anförande att det inte alls skulle vara svårt att införa ett förbud mot svenska företags investeringar i Sydafrika, och nu säger herr Arne Geijer att han inte kan se någon möjlighet att införa ett sådant.

Jag tror att det är ganska enkelt att genomföra den här lagstiftningen, och om man gör det ställer man sig också på den sida där majoriteten av befolkningen i Sydafrika befinner sig.

Regeringspartiets argumentation under en rad år har ständigt gått ut på detta: Kan man inte få en internationell bojkott och kan man inte få FN med, så är det hela meningslöst och verkningslöst. Jag tycker att det är ett falskt resonemang, och det är ett resonemang som uppfattas som att man springer ifrån den här frågan. Man vågar alltså inte ta klar ställning.

Jag hävdar fortfarande att Sverige här skulle kunna gå i spetsen för att ta ordentliga initiativ mot rasistregimen i Sydafrika.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Om jag i mitt första anförande sade att det var en enkel sak att genomföra en bojkott, så lade jag till att det är ur teknisk synpunkt som det inte är så märkvärdigt.

Med anledning av vad herr Måbrink senast sade vill jag påpeka att det här problemet är ju lika svårt i östländerna. Kan herr Måbrink på rak arm nämna några länder som har vidtagit åtgärder av det här slaget mot Sydafrika? Om det finns exempel så lär de inte vara särskilt många.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Nu kryper herr Arne Geijer bakom östländerna också! Men en sak kan jag säga herr Arne Geijer: Vad östländerna inte gör, det är att de inte genomför direkta företagsinvesteringar i Sydafrika. Där-  
emot har östländerna handel med de här rasistregimerna, och det tycker naturligtvis vi inom vpk är precis lika avskyvärt som Sveriges engagemang. Detta är självklart, herr Arne Geijer. Men jag hoppas att befolkningen i Sovjet och i Östtyskland så småningom ser till att de ländernas regeringar slutar upp att handla med rasistregimer.

Jag tycker emellertid det är litet onödigt av herr Arne Geijer att nu krypa bakom också östländerna. Tidigare har han krupit bakom USA, Västtyskland och sådana länder. Nu drar han in östländerna också. Vi tar självfallet avstånd från deras handel med de här regimerna.

Överläggningen var härmed slutad.

#### *Punkten 1*

Utskottets hemställan bifölls.

#### *Punkten 2*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Måbrink under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 9 punkten 2 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Måbrink under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

*Svenska initiativ på  
de mänskliga  
rättigheternas  
område***§ 7 Svenska initiativ på de mänskliga rättigheternas område**

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 11 med anledning av motioner rörande svenska initiativ på de mänskliga rättigheternas område.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Utrikesutskottets betänkande nr 11 har fått en tankeväckande rubrik. Det handlar om motioner rörande svenska initiativ på de mänskliga rättigheternas område, och bland de där behandlade motionerna besvaras allra sist min motion 1161 som väckts vid detta riksmöte.

Utskottet erinrar om 1966 års konvention om medborgerliga och politiska rättigheter och att det där finns bestämmelser om att envar som anklagas för brott skall ha rätt att ha tillräcklig tid och möjlighet för beredande av sitt försvar och att kunna rådgöra med rättegångsbiträde som man själv utsett; att rannsakas i sin närvaro; att försvara sig personligen eller genom juridiskt biträde eller någon som man själv utsett osv.

Sedan konstaterar utskottet att FN:s generalförsamling 1973 antog en resolution i vilken formuleras vissa principer avseende likställdhet vid skipande av rättvisa. Utskottet anser att det redan finns internationella regler av det slag som jag efterlyser i min motion, och därmed anser utskottet motionen besvarad.

Jag skall inte ingå i polemik mot utskottet och inte ställa något särskilt yrkande. Jag är tacksam för utskottets skrivning. Men jag vill ändå säga att enligt min mening är det egentligen inte riktigt det svar som motionen kräver. Jag känner mig här alldeles hjälplös. Visserligen är det bra att det i konventionen uttalas att den anklagade skall kunna rådgöra med ett rättegångsbiträde som han själv har utsett. Men jag tvivlar på att det i bestämmelsen står att man kan ta det biträdet från vilket land i världen som helst eller åtminstone från något land som är medlem i Förenta nationerna. Jag är pessimist inför Sveriges utsikter att kunna göra någonting, men jag hoppas verkligen det. Demokratin i världen sitter trångt i dag. Våldet och mörkläggningen fortsätter. Allt större områden av vår gemensamma värld övergår till att bli någonting som liknar koncentrationsläger. Stat efter stat uppslukas av doktriner som innebär förlamning av mänsklig samvaro och samverkan, ja, som innebär isolering, likriktning och därför förtryck av oliktankande. Och allt detta sker under demokratins namn. Var finns någon nation i dag som inte seglar under denna flagga - demokratin?

I min motion har jag pekat på det ohyggliga tillstånd som råder på

sina håll i världen. För oss är mänskliga rättigheter och rättssäkerhet självklara ting. tros- tanke- och yttrandefrihet hör demokratin till. Friheten är lika omistlig för oss som den luft vi andas. Men mängder av människor i världen lever i ett land som kallas deras eget men där de praktiskt taget är fångar, där de alltid är under observation, där de behöver pass för att resa inrikes, där de registreras om de samlas till ett politiskt möte eller en gudstjänst och där de alltid hotas av deportation för sin tros skull.

Jag skall belysa detta med ett enda exempel. En ingenjör och kristen samfundsledare från Kiev, Georgij Petrovitch Vins, har genom vetenskapsmannen Andrei Sacharov vädjat till den demokratiska ännu fria världen om hjälp. Han har varit straffad, som det heter, tidigare och fick i fjol höst och vinter vistas i fängelse i väntan på rättegång. Fjorton dagar efter det att jag skrivit denna motion ägde plötsligt rättegången rum. Fick då Vins hjälp utifrån under rättegången, om man nu skall kalla det för en rättegång? Han hade själv begärt att få en advokat från Norge som heter Alf Holm. Genom släktingar och Andrei Sacharov hade denna vädjan gått fram och Alf Holm var beredd att resa. Men den norske advokaten vägrades inresetillstånd, och Vins dömdes de första dagarna i februari till fem års fängelse och därefter fem års förvisning.

Vins underkände jury och framhöll att den bara bestod av ateister, att den var jävlig, men man lyssnade inte till honom. Han anhöll dessutom om att en expertkommission skulle undersöka omfattningen av alla åtgärder som vidtagits mot troende i Sovjet från 1929 och framåt, men ingen lyssnade till honom.

Domen är oerhört hård. Och det tycks vara för sent att göra någonting för denne Vins. Han dömdes dels för "lösdriveri", dels för antipatriotisk verksamhet, men djupast sett var det för att han hade undervisat sina barn i vad han själv trodde på. Han fick alltså ingen hjälp.

Jag vill gärna uttala en lågmäld protest mot vad som har skett, ett direkt från mitt hjärta gående deltagande. Jag skulle också vilja vädja till Sveriges folk att besinna vad som skett i så många år och så nära oss. Miljoner människor – och miljoner igen – har upplevt förlusten av frihet, egendom och somliga av dem även förlusten av livet. Det finns ingen makt i världen som är så imperialistisk som den som är Georgij Petrovitch Vins hemnation. Så många folk är undertryckta och så många enskilda människor är misshandlade och så många kristna har där förlorat rätten till personlig integritet.

Jag vet att somliga säger att sådana här tal och motioner skadar i stället för att hjälpa, men kristna människor i dessa länder har sagt att det inte är så. Meningsyttringar är inte utan verkan. Kyrkornas världsråd har t. ex. gjort en vädjan för den här mannen liksom för andra, och det har hänt en gång, när den baptistiska världsalliansen riktade en appell till de styrande i det här landet, att 50 av de fångna blev frigivna. Jag tror därför att ett kraftfullt agerande från den fria världen och från en demokrati inte är meningslöst. Men samtidigt finns naturligtvis också

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Svenska initiativ på  
de mänskliga  
rättigheternas  
område*

tvivel på det hos mig.

Jag skall bara erinra om en debatt bland många som jag varit åhörare till eller deltagare i sedan jag kom till riksdagen. Det var 1967 på hösten, när vi talade i samma fråga. Jag citerade då: "Vi kan inte annat än fördöma alla former av förföljelse mot oliktankande i vilket land det än sker." Citatet är hämtat från ledaren av världens mäktigaste diktaturstat, som då firade 50-årsjubileum av sin tillblivelse. Alltså: "Vi kan inte annat än fördöma alla former av förföljelse mot oliktankande i vilket land det än sker" – i Sydafrika, eller i Sverige, om det skulle finnas här – men i sitt eget land har man ingen förståelse för oliktankande! Det måste vara ett oerhört hyckleri. Och det som gällde år 1967 gäller än.

Jag skall inte trötta kammaren länge – även om älgjakten inte är det enda som får ta tid – med att föredraga excellensen Torsten Nilssons svar på en fråga av herr Johansson i Skärstad. Svaret lämnades den 7 december 1967. Jag tycker det var ett bra svar, och jag tycker ännu att det är ett bra svar att hänvisa till de mänskliga rättigheterna. Excellensen slutar sitt svar med att peka på att i FN:s tredje utskott har diskuterats ett förslag till en konvention rörande eliminering av alla former av religiös ofördragsamhet, osv.

Det har gått åtta år sedan dess – och ingenting har skett.

Sedan rättegången mot Vins avslutats i mars månad skrev den dömde kristne ledarens mor ett brev om rättegången i Sovjet, vilket jag har haft möjlighet att ta del av genom Slaviska missionen. Det är ett gripande dokument. Inte heller det skall jag läsa upp här, men om det är någon som är intresserad av att ta del av det, kan jag förmedla detta.

Det är ändå mitt hopp att sådana här grova brott mot mänsklig integritet och mot våra djupaste demokratiska principer till slut skall komma på många människor att reagera att det måste bli en ändring.

Jag skall i det sammanhanget också passa på att säga att det finns få saker som har gripit mig så djupt som när en liten pojke föll i en gränsflod för en tid sedan och fick drunkna, under det att företrädare för en stat som också talar högt om demokrati stod och såg på utan att göra någonting för att rädda honom.

Det är kanske meningslöst att lägga en blomma på en okänd soldats grav, men det här lilla talet vid den här sena timmen vill ändå vara en hälsning till denne man som nu senast har dömts och till hans otaliga medfångar och martyrer utan namn. Det är en erinran i ett demokratiskt lands parlament om alla dem som mist sina mänskliga rättigheter, alla dessa som är offer för omänsklig grymhet och meningslöst förtryck, dem som ligger i massgravar sedan de slitits från familjer, arbete och församlingar och avrättats abrupt eller långsamt slitits ihjäl i arbetsläger i avlägsna deportationsorter och om dem som ännu lever där borta och kanske väntar på att frihetens timme skall slå.

Jag kommer inte att begära ekonomiska sanktioner mot den här nationen. Jag tror att vi skall samarbeta och ha handel med det rike det

gäller. Jag har respekt för folket där – det finns mycket hos det folket som är imponerande och varmt. Det fruktansvärda är att det har kommit i händerna på en doktrin, på förbrytare av det här slaget.

I detta anförande instämde herrar Börjesson i Falköping (c), Fridolfsson (m), Johansson i Skärstad (c), Henmark (fp), Raneskog (c), Hylltander (fp) och Nordgren (m).

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! Samtliga de motionsyrkanden som behandlas i utrikesutskottets betänkande nr 11 tar upp frågor som rör förtryck, diskriminering och sociala orättvisor mot människor i hela vår värld. Herr Nilsson i Agnäs har här givit ett vittnesbörd om hur människor kan förföljas i andra länder. Säkert skulle var och en av oss kunna hålla liknande betraktelser som herr Nilsson i Agnäs.

Vi gör allt detta med utgångspunkt i den syn som vi i en modern rättsstat har, att människovärdet skall aktas högre än vad som sker i många andra länder. Jag tror att alla kan hålla med om att internationellt sett är det endast ett fåtal länder som har vår grundinställning till människovärdet. Det visar inte minst de av FN:s generalförsamling 1966 godkända konventionerna om de mänskliga rättigheterna. Vi kan nu, tio år senare, konstatera att endast 30 stater har ratificerat de konventioner som då godkändes och endast tio stater har anslutit sig till det fakultativa protokollet till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Naturligtvis har vårt eget land ratificerat dessa konventioner.

Utskottet utgår från att vi från svensk sida även i framtiden aktivt skall både bilateralt och multilateralt driva dessa frågor precis som vi gjort hittills. Även om vi vet att resultatet hittills har varit klenfår vi inte förtröttas i vårt arbete för dessa frågor som rör mänskligheten och människornas rätt att leva.

Jag kan, herr talman, inte finna att motionärerna och utskottet har från varandra avvikande meningar. Motionärernas åsikter stämmer också överens med det internationella arbete som vi bedriver i dessa frågor.

Jag ber med detta att få yrka bifall till vad utskottet hemställt.

Med detta anförande, under vilket herr talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, var överläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

## § 8 Gåva till republiken Maltas parlament

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 12 med anledning av propositionen 1975:85 angående tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1974/75, i vad avser utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner.

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Gåva till republiken  
Maltas parlament*

I propositionen 1975:85, bilaga 2, hade föreslagits att till gåva till republiken Maltas parlament på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1974/75 anvisades ett reservationsanslag av 700 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1975:2049 av herr Strindberg m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle avslå äskandet i propositionen 1975:85, bilaga 2, om gåva till republiken Maltas parlament, samt

1975:2094 av herr Granstedt m. fl. (c, fp), vari hemställts att riksdagen beslutade avslå i propositionen 1975:85 föreslagen gåva om 700 000 kr. till republiken Maltas parlament.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1975:85 och med avslag på motionerna 1975:2049 och 1975:2094 till Gåva till republiken Maltas parlament på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 700 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar Hernelius (m) och Wijkman (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 2049 och 2094 skulle avslå förslaget i propositionen 1975:85 bilaga 2 om gåva till republiken Maltas parlament.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! I propositionen 85 konstateras, att Malta räknas till Europas fattigaste länder. Det påpekas också att Maltas regering alltsedan Malta 1964 blev en självständig stat har strävat efter att hävda landets oberoende och att skapa en grundval för en självständig ekonomi. Jag vill på intet sätt bestrida att denna beskrivning av den lilla republikens politiska och ekonomiska situation är riktig. Det är, såvitt jag vet, en riktig skildring, och det finns all anledning att önska republiken Malta framgång såväl när det gäller bevarandet av sitt oberoende som stabiliseringen av ekonomin och stärkandet av demokratin.

I propositionen föreslås att Sverige som gåva till Malta skall ge 700 000 kr. Som motiv för gåvan anför statsrådet att "en svensk gåva till landets parlament ännu jag ligga i linje med Sveriges traditionella stöd för nationella oberoendesträvanden och för befastandet av en demokratisk samhällsutveckling". Det låter ju vackert. Men såvitt mig är bekant så är varken landets oberoende eller dess demokratiska samhällsutveckling f. n. hotad, och skulle de verkligen vara det förefaller det minst sagt märkligt om den svenska insatsen med 700 000 kr. skulle kunna vara ett stöd i försvaret mot yttre hot eller hot inifrån. De 700 000 kronorna är ju dessutom enligt förslaget avsedda till möbelinredning för parlamentets plenisal i Valetta – en möbelinredning som i och för sig kan vara motiverad. Det lär vara en dålig möbeluppsättning man har där

– och kanske inte bara i det parlamentet. Men en möbelinredning förefaller vara ett egendomligt medel i kampen för att, som propositionen säger, befästa en demokratisk samhällsutveckling.

Till saken hör dessutom, herr talman, att gåvan från början var av betydligt större omfattning, närmare bestämt i storleksordningen 2 milj. kr. Beloppet har, såvitt mig är bekant, sedan successivt reducerats under de gångna veckorna. Därvid har, såvitt jag vet, såväl stats- och utrikesministern som partiledarna varit invecklade i diskussioner.

Motiven för regeringsförslaget är således något egendomliga, och gåvans karaktär är inte heller av traditionell art, varför vi moderater har yrkat avslag på propositionen. Det visade sig ju också att en rad ledamöter från folkpartiet och centern yrkade avslag med i stort sett samma motivering som anfördes i den av herr Strindberg väckta motionen. Det är kanske något förvånande att dessa krav inte har följts upp av andra än moderaterna i utskottet. I stället har man på fem rader i utskottsmajoritetens skrivning utan motivering men delvis med avståndstagande från propositionsskrivningen "med hänsyn till omständigheterna" ändå beslutat tillstyrka propositionen och därmed alltså avstyrkt motionerna.

Det skulle naturligtvis vara av ett visst värde om någon representant från utskottsmajoriteten, som alltså inte till alla delar instämmer i propositionen, här talade om i vilken utsträckning man inte instämmer. Det vore även intressant att få veta vilka "speciella omständigheter" det är som man har tagit hänsyn till när man ändå tillstyrker propositionen.

Herr talman! Det skulle säkert finnas mera att säga om detta, men vid denna sena timme skall jag inte göra mer än yrka bifall till den reservation som har fogats till utskottets betänkande och som bär herr Hernelius och mitt namn.

Jag vill upprepa att det givetvis inte är någon som reser någon invändning mot en möbelgåva som sådan till Malta. Vad som alltså förbyllar är storleksordningen lika väl som omständigheterna.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är kanske ett något egendomligt ärende vi har att behandla i riksdagen denna natt.

Propositionen motiverar förslaget om det här anslaget på 700 000 kr. till en möbelgåva till Malta med att Malta har strävat efter att hävda landets nationella oberoende. Det gäller ju ett område som alltmer kommer att dras in i stormaktspolitiken. Och Malta har vädjat om detta bidrag bl. a. med hänvisning till sin samhörighet med den västerländska kulturkretsen. Det är uppenbart för envar att det är väldigt svårt att finna något samband mellan de motiveringar som anförts i motionen och det förslag som läggs fram i motionen om bidrag till möbleringen av Maltas parlament.

Jag kan inte heller uppfatta utskottets skrivning på annat sätt än som ett avståndstagande från de motiveringar som finns i propositionen, och

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Gåva till republiken  
Maltas parlament*

jag tror nog att utskottsmajoritetens formulering får betraktas som en ganska skarp reprimand såväl till statsministern som till utrikesministern för deras sätt att handlägga den här frågan. Utskottet har ändå velat bifalla förslaget "med hänsyn till omständigheterna i detta fall", som det säger. Det har redan tidigare från denna talarstol efterlysts vilka omständigheter utskottet har tagit hänsyn till, och eftersom de inte anges i betänkandet är det kanske tillåtet att spekulera litet grand i vilka omständigheterna kan vara.

Man får onekligen uppfattningen att huvudmotivet till att utskottet har velat bifalla förslaget trots att det inte delar motiveringen, i varje fall inte i alla delar, är att utskottet velat rädda ansiktet på ledande företrädare för vårt land som kanske har varit litet för frikostiga med att ge löften. Jag har i och för sig förståelse för utskottsmajoritetens ambition att i detta sammanhang rädda vad som räddas kan och undvika alltför pinsamma situationer på det internationella fältet. Men jag tycker ändå inte att riksdagen bör låta binda sig av regeringsföreträdare på det sättet. Det måste vara riksdagens sak att ta ställning till vilka anslag som skall ges till främmande länder och vilka former biståndsåtgärderna skall ha. Vi har nog alla varit med om att i något utskott göra hårda prioriteringar av belopp i den här storleksordningen. Även om summan inte är så enormt stor är den tillräckligt stor för att inte lättvindigt bli föremål för generös löftesgivning.

Det kan finnas många anledningar till att stödja ett land som Malta, men det måste vara mycket lätt att hitta bättre sätt att stödja Maltas ekonomiska utveckling och strävan efter en oberoende politik än att ge bidrag till parlamentets möblering. Jag är i och för sig den förste att anse det värdefullt för parlamentariker att ha goda möbler, bekväma omständigheter och en vacker miljö att arbeta i, men trots detta är det uppenbart att svenska biståndsinsatser – det här måste ses som en biståndsinsats även om det inte går via biståndsanslaget – bör ha en annan form än den som föreslagits.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till den reservation som har fogats till utskottsbetänkandet.

I detta anförande instämde fru Göthberg (c) och fru Andersson i Hjärtum (c) samt herr Lindahl i Hamburgsund (fp).

Herr PALM (s):

Herr talman! Både herr Wijkman och herr Granstedt har fäst sig vid några formuleringar i utskottets skrivning.

De påpekar att vi "med hänsyn till svårigheterna i detta fall" har tillmötesgått propositionens krav och spekulerar också i varför vi har gjort det. Herr Granstedt tror att formuleringen är en skarp reprimand till statsministern och regeringen i övrigt och spekulerar i att vi är i färd med att rädda ansiktet på regeringen genom att tillmötesgå propositionens förslag och leverera den här skrivningen.

Det är ingalunda på det sättet. Vi har velat hugfästa en högtidlighet genom att ge Malta en gåva. Malta har önskat en möblering till sitt parlament, och det är det önskemålet vi tillmötesgår.

Moderaterna skriver i sin motion att de vill ge en gåva av mer vanligt slag. De avvisar alltså inte tanken på att ge en gåva. Vi har i utskottet gång efter annan frågat moderaterna: Vad vill ni ge i stället? Vi får inget svar av dem, om det är kristallkronor eller kaffescviser eller vad det kan vara har vi inte fått klart för oss. Men de är inte nöjda med att vi skall ge Malta en bättre utrustning till sitt parlament.

Att skrivningen blivit på det här sättet är väl ett uttryck för det parlamentariska läget i det här huset, där de borgerliga var ovilliga att över huvud taget tillmötesgå propositionen. Man trodde väl att man skulle kunna ge regeringen en klackspark i förbifarten och för att undvika en lottning i ett sådant här ärende är den här skrivningen en kompromissprodukt, som resulterar i att även Sverige kan delta bland de länder som vill ge Malta en gåva.

Man säger i moderaternas motion framför allt att det är en märklig gåva. Då vill jag erinra kammarens ledamöter om att jag fått en förteckning i dag från utrikesdepartementet på de länder som givit gåvor och på vad slags gåvor man givit, och den visar att det ingalunda är någon märklig gåva Sverige givit. Den här sammanställningen, som är gjord av svenska ambassaden i Rom, är några månader gammal – det har kommit flera förteckningar sedan dess – och den upptar följande gåvor:

Australien har skänkt utsäde. Österrike har givit anslag till en musikskola och anslag till skogsprojekt. Canada har beviljat 1 miljon dollar i räntefria lån, 7 500 kanadensiska dollar för industrikampanj. Danmark har givit 500 000 danska kronor till teknisk utrustning samt en donation av avelsfår, baggar och tackor. Tyska Förbundsrepubliken har givit medel till teknisk assistans, ett anslag på 3 miljoner DM. Man har även givit jordbruksredskap, transportfordon, drivhus, polisutrustning, patrullbåtar, utrustning för Maltas radio, böcker och audiovisuella hjälpmedel. Frankrike har givit materiel som kan underlätta telekommunikationerna, vetesändningar, 15 miljoner francs i lån och 30 miljoner i kommersiella krediter. Italien har givit citrusträd, utrustning för en handelsskola, vete, polisutrustning och radioutrustning. Kina har givit räntefria lån. Korea har givit maskinverktyg. Libyen har givit trä och maskiner, medicinsk utrustning och borrverktyg. Norge har givit 500 000 norska kronor. Spanien har givit en donation i citrusträd och möbler till officiell byggnad. Schweiz har givit utrustning till en handelsskola. Ungern har givit vetenskaplig utrustning för undervisningsdepartementet. Cypern har givit trädplanter. Nya Zeeland har givit mjölkprodukter. England har givit trädplanter, anslag till restaurering av historiska byggnader och böcker. USA har givit livsmedel, 2 miljoner dollar i överskottsutrustning och 5 miljoner i räntefria lån. Sovjetunionen har givit trädplanter.

Detta är alltså en provkatalog på de gåvor som givits, och i det här

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Gåva till republiken  
Maltas parlament*

sammanhanget blir den svenska leveransen av bänkar till Maltas parlament irgalunda någon märklig eller unik gåva.

Vi hade med den skrivning vi gjorde föreställt oss att vi skulle ha kunnat bli eniga, att det skulle vara glada givare i det svenska parlamentet som ställde upp bland andra glada givare och att vi skulle slippa få dessa sura, beska och ovilliga kommentarer, som avgivits från talarstolen alldeles nyss. Vi gör naturligtvis inte svensk utrikespolitik några tjänster med sådana småskurna aktioner som det här är fråga om. Det utrikespolitiska umgänget blir inte bättre av att man törs ge sig på de mycket små länderna. Det är dessa små länders ansträngningar att upprätthålla en demokrati som vi på det här sättet velat visa vår uppskattning för från svenskt håll.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Ju längre herr Palms uppräkningslista blev av olika gåvor från olika länder till Malta, desto orimligare framstod vår egen möbelgåva. Var och varannan av de gåvor som herr Palm räknade upp var ju vettiga, rimliga saker som verkligen skulle hjälpa det här fattiga landet till snabba utveckling. Det var utsäde, stöd till ett skogsprojekt, teknisk utrustning, baggar och tackor – ja, de förökar sig ju också – det var teknisk assistans, telekommunikationsutrustning osv.

Det är inte det att vi skulle vara "sura givare" eller dåliga givare, utan det är gåvans art och över huvud taget omständigheterna det är fråga om.

Sedan säger herr Palm att utskottsbetänkandet är en typisk kompromissprodukt och att ni inte har menat att ge regeringen en klackspark. Det var så herr Palm uttryckte sig. Men vad menar ni då med de här formuleringarna? Jag förstår ingenting. Både herr Granstedt och jag bad ju om en förklaring på de här något underliga formuleringarna, men vi har inte fått någon.

Sanningen är den, herr Palm, att riksdagen inte skall bindas upp på det här sättet. Jag håller helt med herr Granstedt. Det kanske inte skulle skada att den socialdemokratiska regeringen, och för den delen även det socialdemokratiska partiet, en och annan gång tänkte över den situation ni befinner er i. Det är inte en majoritetsställning. Man får vara litet mer försiktig när man lovar ut gåvor vitt och brett. Från början var gåvan inte av storleksordningen 700 000, som är det belopp vi diskuterar nu, utan betydligt större. Jag upprepar: Det är inte njugghet gentemot Malta, som är ett litet fattigt land, det är omfattningen och arten av gåvan som gör att vi protesterar.

Herr Palm sade att vi främst har fäst oss vid vissa formuleringar i betänkandet. Nej, vi har i reservationen fäst oss vid gåvan och omständigheterna kring gåvan. Högtidlighet eller inte, herr Palm, jag tror vi kan vara överens om – åtminstone utanför den här kammaren – att detta är en ganska olycklig incident. Så här skall det inte gå till.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag begärde replik innan herr Palm kom med sin utomordentliga exemplifiering på vilka gåvor andra länder har kommit med.

Sedan skall jag bara konstatera att ingen kan ju argumentera bättre för reservationen än vad herr Palm gör. Jag vill bara rikta ett varmt tack till herr Palm för att han på detta sätt har visat hur man kan ge vettiga gåvor till ett land som Malta, gåvor som på ett aktivt sätt bidrar till landets ekonomiska utveckling. Det var ju synd att man inte tittade på den här listan med dessa fina exempel innan man lade fram propositionen. I så fall hade vi kanske kunnat få en proposition, som vi hade kunnat bifalla och bifalla med glädje.

Herr PALM (s):

Herr talman! Herr Wijkman frågar varför vi har gjort dessa formuleringar i utskottets skrivning. De är priset för att vi skulle bli någorlunda eniga i skrivningen. De var villkoret för att folkpartiet och centern skulle gå loss ur moderaternas omfamning.

Sedan säger herr Wijkman att man enligt moderaternas motion ville att vi skulle ge en gåva som i dylika sammanhang är av mer vanlig karaktär. Jag har ett par tre gånger frågat moderaterna i utskottet vad de ville ge i stället, men jag har inte fått något svar. De har inte haft ett enda uppslag att ge. Nu är man tacksam när jag här i kväll står och läser från den lista som vi har fått från Romambassaden och som talar om vad andra länder har givit. När man går till attack mot gåvans karaktär borde man ha kläckt ur sig något annat uppslag som vi hade kunnat ta upp. Det har alltså inte skett.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c):

Herr talman! Att utskottets skrivning är en kompromissprodukt framgår nästan av texten. Det har också herr Palm understrukt. Men då tycker jag att det är ganska olämpligt att herr Palm gör självständiga tolkningar av texten. Det står i betänkandet att Sverige endast undantagsvis bör utlova gåvor av föreslagen art till ett annat land. Vad som står gäller både för den tid som har varit och för tid som kommer. Vidare står det i betänkandet: "Med hänsyn till omständigheterna i detta fall och utan att till alla delar instämma i propositionens ordalydelse ---." Det gäller lika mycket, och vi andra som är med i utskottet undanber oss några speciella tolkningar från herr Palm.

Med hänsyn till de speciella omständigheter som förevarit står jag bakom utrikesutskottets betänkande och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WIJGMAN (m):

Herr talman! Herr Palm säger att vi inte har presenterat något förslag om en annan gåva. Det var inte vår uppgift. Vi fick efter mycket om och men ett nedbantat regeringsförslag om de 700 000 kronorna. Det

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Gåva till republiken  
Maltas parlament*

är inte vår sak att sitta i utskottet och diskutera utfästelsen om den här gåvan. Vi har sagt flera gånger i utskottet: En möbelgåva, all right, men för en helt annan summa pengar, alltså ett mycket mindre belopp. Debatten mellan herr Palm och herr Bengtson skall jag inte lägga mig i. Men apropå moderaternas famn vill jag uttrycka förhoppningen att fler låter sig omfamnas, eftersom det är så svårt att nå enighet om vad man menar med den s. k. kompromisslinjen.

Herr PALM (s):

Herr talman! Socialdemokraterna var beredda att ta propositionen utan några som helst kommentarer, men det blev en lång diskussion om dessa formuleringar. Det känner de till som var med i sammanhanget.

Sedan hör det till saken – jag har sagt det förut – att Maltas regering har begärt den här möbeluppsättningen. Jag tycker att det är rimligt att tillmötesgå detta önskemål.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Hernelius och Wijkman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Granstedt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 12 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Hernelius och Wijkman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Granstedt begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 206  
Nej – 84  
Avstår – 9

§ 9 Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande

Nr 13 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kulturutskottets betänkanden

Nr 13 med anledning av propositionen 1975:59 om 1976 års verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet m. m.

Nr 14 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

## § 10 Godkännande av avtal om verksamheten vid Hermods stiftelse

*Godkännande av  
avtal om verksam-  
heten vid Hermods  
stiftelse*

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 22 med anledning av propositionen 1975:105 om godkännande av avtal om verksamheten vid Hermods stiftelse jämte motion.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Jag tar inte till orda i denna fråga för att plädera för min motion utan fastmer för att anlägga några principiella synpunkter på utskottsbetänkandet.

I motionen 2145 hemställs att riksdagen beslutar att regeringen inte utan riksdagens godkännande medger Liber Grafiska AB att upphöra med korrespondensundervisning eller väsentligt minska utbudet av sådan verksamhet. Motionen har tillkommit därför att vi anser att korrespondensundervisningen, särskilt för människor i glesbygd, är av så stort intresse att den även i fortsättningen bör finnas att tillgå som ett alternativ till annan undervisning.

Efter den sedvanliga sakframställningen säger utskottet följande: "Utskottet som finner den av Hermods bedrivna verksamheten värdefull, i synnerhet för många grupper människor som annars inte skulle få tillgång till viss undervisning, förutsätter att större förändringar beträffande nu ifrågakvarande utbildning m. m. kommer att underställas riksdagen." Utskottet instämmer alltså såväl i motionens syfte som i dess yrkande. Men så kommer slutklämman: "Utskottet hemställer att riksdagen avslår motionen ---." Det måste väl betraktas som en logisk kullerbytta att först helt instämma i både motionens syfte och dess yrkande och sedan avstyrka den. En sådan utskottsbehandling stärker sannerligen inte riksdagens anseende.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men jag hemställer att man för framtiden ställer sig dessa påpekanden till efterrättelse.

Herr PETERSSON i Lund (s):

Herr talman! Jag har inga synpunkter på hur utskottet har behandlat herr Wachtmeisters motion. Utskottets behandling förefaller dock, såvitt jag kan bedöma den, riktig och logisk.

Låt mig så här sent bara säga att jag som riksdagsman för fyrstads-kretsen är glad över att riksdagen nu kan fatta ett enhälligt beslut om godkännande av avtalet om den framtida verksamheten vid Hermods.

Onsdagen den  
28 maj 1975

*Godkännande av  
avtal om verksam-  
heten vid Hermods  
stiftelse*

Det betyder, herr Wachtmeister, att korrespondensundervisningen kan leva vidare, även om det sker i ändrade verksamhetsformer.

Samgåendet mellan Hermods och det statliga bokförlaget Liber Grafiska är också det bästa sättet att säkra personalens anställningstrygghet. Det tror jag alla är överens om. Personalorganisationerna har ställt upp bakom detta samgående, därför att de vet att den långsiktiga anställningstryggheten bäst gagnas av ett samgående och en fortsatt verksamhet inom ramen för en större enhet. Hermods nuvarande svåra ekonomiska situation hänför sig inte enbart till nedgången i antalet korrespondensstuderande utan beror också på förluster inom förlagsverksamheten. Under en sjuårsperiod har antalet korrespondensstuderande sjunkit med inte mindre än 72 000 och det var 1973 nere i 33 000. Det är en komplicerad verklighet som döljer sig bakom det här förhållandet. Det är inte bara fråga om avgifter och liknande, utan naturligtvis också om bl. a. utbyggnaden av alternativa utbildningsformer. Men en betydande del av svårigheterna ligger också, som sagt, på förlagssidan.

Sedan vill jag något kommentera vad herr Wachtmeister tog upp i sitt inlägg här i dag och vad han tagit upp i sin motion. Den motionen andas uppenbarligen misstanken att staten skulle vara ute för att lägga ner korrespondensverksamheten. Men jag tror att herr Wachtmeister kan vara helt lugn, och hans motion kunde i och för sig ha varit oskriven. Jag vill inte genom att säga det starta någon debatt i den här frågan i denna sena timme, men jag vill ändå klargöra detta.

Det är helt naturligt att staten inte skulle satsa 6 miljoner för att rädda Hermods och den där bedrivna verksamheten om man hade för avsikt att lägga ner. Alla är överens om att korrespondensundervisningen måste leva vidare i anpassade former – det är ett definitivt samhällsintresse. Däremot behöver vi en viss sanering av det nuvarande kursutbudet. Vi har en brokig skara av kurser. En del är föråldrade, i andra fall är det fråga om dubletter och ytterligare en del kurser har mycket låga anmälningssiffror – mindre än tio deltagare per år. – De här kurserna kan inte få vara heliga kor, som går fria från varje prövning. Jag vill ha det sagt beträffande kursutbudet, eftersom jag utgår från att utskottets skrivning inte innebär att man vill lägga hinder i vägen för den varsamma och successiva sanering av Hermods kursutbud som nu måste ske om företaget skall kunna komma på fötter igen.

Med det anförda, herr talman, vill jag yrka bifall till utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 22.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

## § 11 Föredrogs

Inrikesutskottets betänkanden

Nr 4 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor jämte motioner

Nr 5 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller vissa anslag inom finansdepartementets verksamhetsområde m. m. jämte motioner

Nr 16 angående uppskov med behandlingen av vissa motioner

Civilutskottets betänkanden

Nr 29 med anledning av propositionen 1975:107 angående föreskrifter om avgifter hos byggnadsnämnd

Nr 30 angående uppskov med behandlingen av motionen 1975:411

Utbildningsutskottets betänkande

Nr 19 med anledning av motioner angående parlamentarisk referensgrupp vid institutet för social forskning m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till morgondagens sammanträde.

§ 12 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 00.54.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

*/Solveig Gemert*

## Nr 94

Onsdagen den  
28 maj 1975

---

*Godkännande av  
avtal om verksam-  
heten vid Hermods  
stiftelse*